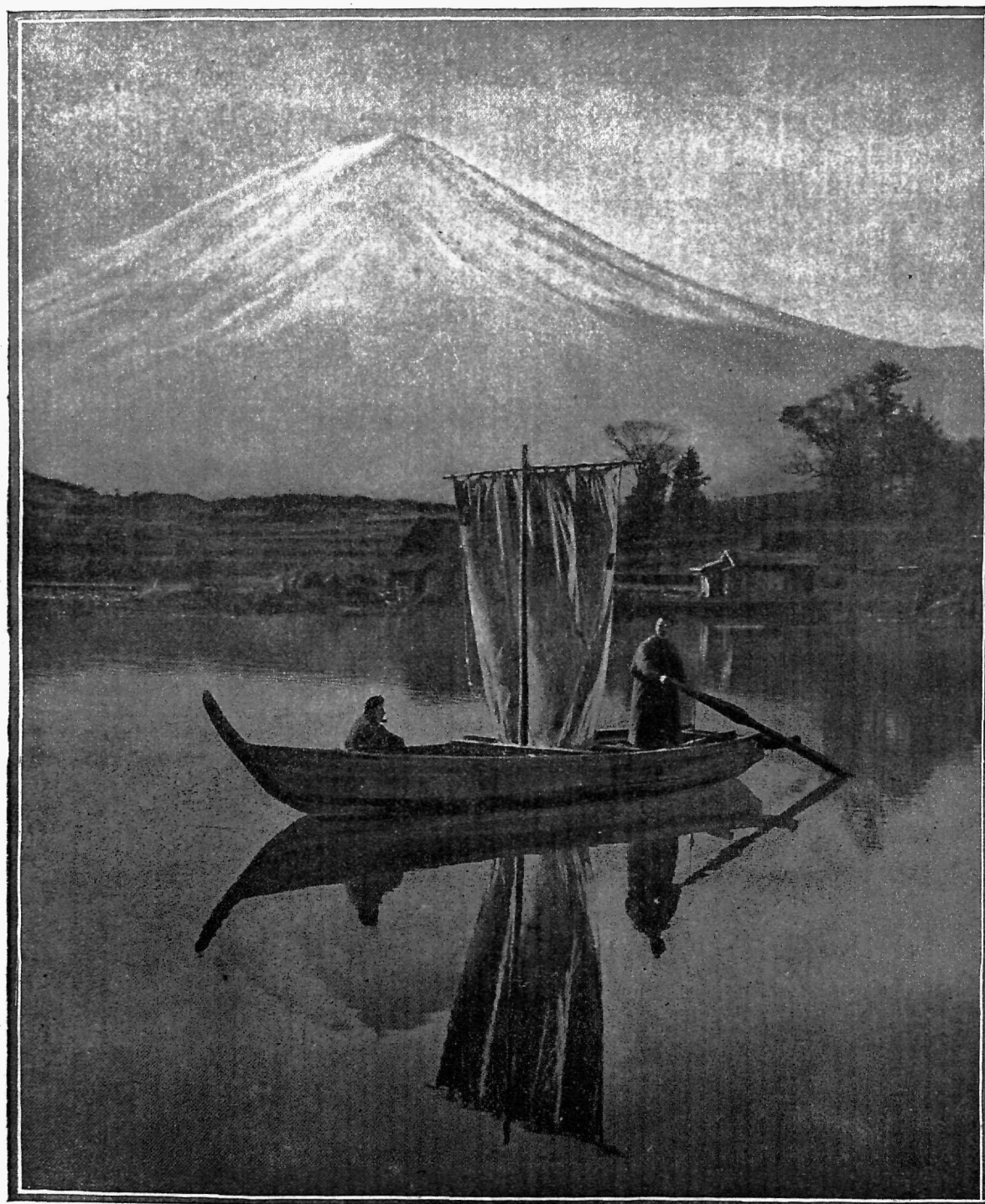

ODAMEES

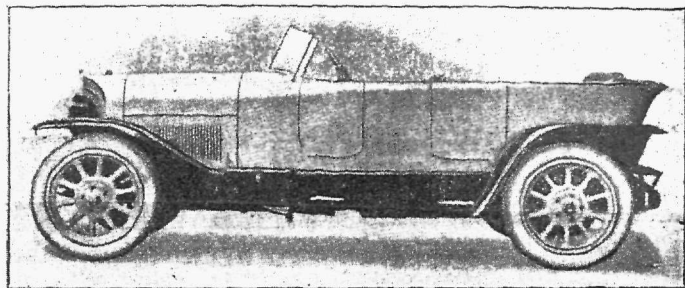
Nr. 7 (11) SEPTEMBER 1925

II AASTAKÄIK

„FIAT“ luksus-autod

15/20 ja 20/30 H. P.

Kõik, mis moodne tehnika auto konstruktsiooni ja välise ilu alal pakkuda suudab, on kehastatud nendes paremates itaalia modellides. Lähemad teated ja hinnakirjad saadab

Ainuesitaja Eestis

HANS WINNAL, TALLINNAS

S.-Tatari tän. 1

Kõnetr. 3-42 ja 3-72

„Odamees“ Nr. 7 (11) sisu

Paide (12 pildiga). T. Vaas.

Tartu 40 aastat tagasi (5 pildiga).

Eesti Rahva Muuseumi kunsti- ja kultuurilooline osakond. V. V. (4 pildiga).

Vabadussõja mälestussammas Sakalas. A. L. (1 pildiga).

Moodne Jaapan (5 pildiga).

Maavärsemisest ja vulkaanidest (3 pildiga).

Vaarao needmine (5 pildiga).

Pidu. Joosep Tootsist ja Georg Aadniel Kiirest. Oskar Luts.

Pääta ratsanik. Mayne Reid'i romaan (järg).

Kirjandusest. (O. Loorits: Eesti keele grammatika; Fr. Puusepp: Keelelised harjutused).

Püha Venemaa. Gustave Doré. (5. järg).

Lugejatele.

Male.

Kirjavastused.

Toimetusele saadetud kirjandus.

Päale selle: Tartu aeroplaanilt 1923. a. suvel (pilt). — Hiigla jõujaam (3 pildiga). — Üherattalised mototsikletid (2 pildiga). — Kinofilm ürgilmast (pildiga). — Dr. K. A. Hermanni mälestussammas Tartus (pildiga). — Ninasarvik kütti vastu võttes (pilt) jne.

Graafilise-kunsti asutus

(ja kirjastus)

H. Laakmann, Tartus

asut. 1837. a.

mis kõige moodsamate masinate ja aparaatidega uuema aja saavutuste alal varustatud on, jaguneb järgmistesse

spetsiaal-osakondadesse:

Raamatutrükikoda
Kivitrükikoda
Tsinkograafia
Kõitekoda
Lineerimisosakond

valmistab kõiki trükiteid, nagu raamatuid, vähemaid broshüüre, ilustatud kuulutusi liht- ja värvitrukis.

valmistab etikette, plakaate, kunstiliselt valmistatud maitserikkaid ümbrikuid igasuguse sissepakkimise alal.

valmistab võistlemata häädukes kõiksuguseid klisheesid nii liht- kui ka kõige peenemaid autotüüpisid ühe- kui ka mitmevärvilise trüki jaoks.

valmistab hulgaviisi kooli-, raamatukogu-, kontori-, panga- ja ilukõitetöid, aadressi mappisid j. n. e.

valmistab kõiki lineerimistöid lihtsates koolikaustikutes või kõige peenemaitseisemates tabelites.

Et iga osakonda nüüd esimese klassi välismaa spetsialistid juhatavad, pakub firma tõesti laitmatuid ja kunstimaitselisi töid parajate hindadega.

„Odamehe“ tänavused raamatud:

„Odamehe“ kirjastus ja raamatukauplus,
Tartus, Promenaad nr. 7-a,
Tel. 67.

- O. Loorits: Eesti keele grammatika. H. 250.—
E. Ü. S. „Veljesto“: Mõtteid valmivast intelligentsist. Lisa: Ankeet. H. 250.—
E. Meumann: Esteetika süsteem. Tõlk. A. Oras. H. 160.—
H. Bekker ja A. Audova: Andmed Pühajärve uurimisest I—II. Mitmevärv. kaartidega, piltidega ja tabelitega. H. 160.—
Ajaloos Arkiiv III: Revisjoni tulekul. H. 75.—
J. Koppel: Ülesannete kogu metoodilise matemaatika õpp. juure. Hind 200.—
A. Vaga: Viru väerind vabadussõjas. H. 160.—
A. Kivikas: Ristimine tulega. Romaan vabadussõjast. H. 200.—
J. London: Kahe näoga mees. Rahvaraamat nr. 8. H. 20.—
J. Kuulberg: Laste sõber. Aabits ja lugemik. Neljavärvilise kivi-trüki piltidega. H. 120.—
J. Tork: Lugemise õpetamisest. Õpetajaile ja lastevan. H. 30.—
F. V. Mikkelsaar: Geomeetria algkoolidele IV j. I pool. H. 60.—
Fr. Puusepp: Keelelised harjutused koolidele ja iseõppijaile. H. 100.—

„Odamehel“ ilmuvad:

- M. Aul: Vana Idamaa. Piltidega.
Lay: Eksperimentaalne pedagoogika. Tõlk. A. Koort.
A. M. Tallgren: Saaremaa muinasjäänused. Pildid. ja kaardiga.
A. M. Tallgren: Euroopa muinasaeg. Piltidega.
A. Kivikas: Kimastu sepad. Romaan.
J. Kärner: Viimne patt. Draama.
Õigekeelsuse seinatabelid XI—XXIV.

Käesolevaks õppeaastaks soovitab „Odamees“

- Geomeetria algkoolidelle I**
S. V. Mikkelsaar. Hind 60.—
- Geomeetria algkoolidelle II**
S. V. Mikkelsaar. Hind 75.—
- Geomeetria algkoolidelle III**
S. V. Mikkelsaar. Hind 75.—
- Geomeetria algkoolidelle IV**
S. V. Mikkelsaar. I pool — 60.—
- Metoodiline matemaatika õpiraamat I**
J. Koppel. 45.—
- Ülesannete kogu**
„Metoodilise matemaatika õpiraamatu“
juure. J. Koppel. Hind 200.—
- Eesti keele grammatika I**
Sõnade muutmise. Prof. J. Jõgever.
Hind 60.—
- Eesti keele grammatika II**
Muutelopud. Prof. J. Jõgever. H. 60.—
- Eesti keele grammatika III**
Süntaks. Prof. J. Jõgever. Hind 75.—
- Ladina keele õpiraamat**
keskkoolidelle. I. Lugemik. E. Kikas. H. 80.—
- Ladina keele õpiraamat**
keskkoolidelle. II. Grammatika E. Kikas.
Hind 100.—
- Ladina keele õpiraamat**
keskkoolidelle. III. Sõnasfik. E. Kikas.
Hind 40.—

- Little Lord Fauntleroy**
S. H. Burnett. Piltidega ja inglise-eesti
sõnastikuga. Hind 145.—
- Eesti uue ilukirjandus**
Sr. Tuglas. Hind 75.—, 60.—
- Esteetika süsteem**
E. Meumann. Tõlk. A. Oras. Esteetika
õpiraamat. Hind 160.—
- Eksperimentaalne pedagoogika**
Dr. W. A. Lay. Tõlk. A. Koort. Ilmub
käesoleval sügisel.
- Bioloogia**. M. Univer. Hind 75.—
- Keelelised harjutused**. Sr. Puusepp. H. 100.—
- Laste sõber**
J. Kuulberg. Raabits ja lugemik. Nelja-
värviliste kviitruki piltidega. Hind 120.—
- Vana Idamaa**
M. Aul. Ajaloo krestomaafia.
- Paeseina profiil Martsal**
Põhja-Eesti paekalda geol. ülevaade. Dr.
H. Bekker. Hind 15.—
- Pühajärve ümbruse taimeühingud**
Dr. H. Bekker. Hind 5.—
- Järve taimed**.
Piltidega. Dr. A. Audova. H. 30.—
- Kogu eeskujulisi koolimajade põhikavandeid**
A. Marfeldt. Trükit Berliinis. Hind 100.—

Pääladu Tartus — Promenaad 7-a, tel. 67, postkast 51. ■ Rakvere esitus — J. Sarapi rmkpl. Pikk t. 11
Koolidelle ja kooliõpetajaile hinnaalandus

„Odamehe“ tellimishind on nüüdsest pääle

$\frac{1}{1}$ aastas (12 nrt) — 400 marka || $\frac{1}{2}$ aastas (6 nrt) — 220 marka
 $\frac{3}{4}$ „ (9 „) — 320 „ || $\frac{1}{4}$ „ (3 „) — 115 „

Tellida võib igast numbrist alates. — Üksiku numbri hind endiselt 40 mk.

Tellimised saata „Odamehe“ päätalitusse Tartu, Promenaad 7-a. Tellimisi võtavad vastu ka kõik E. Vabariigi postkontorid ja korralikud raamatukauplused.

„Odamees“ on trükitud Türi Paberi- ja Puupapi-vabriku A.I.S. paberil
Tartu ladu — Küütri tän. 5, kõnetraat 4-77

ODAMEES

Paide

„Odamehele“ kirjutand T. Vaas

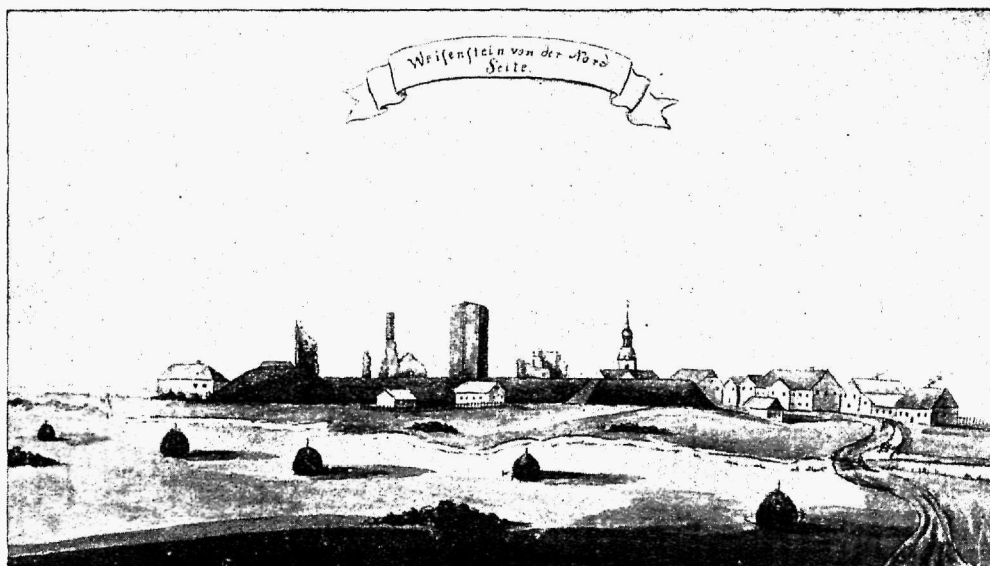

Paide linna vapp

Juba enne oleks see sapiliseks tehtud kuulsa sõiduga, mis mäkke tõustes „vihastab“, peatab ning hoogu võtab, et võid vanaks minna ja siis alla minnes vilistab

Väikeunine jaam, üks pikk kitsas tänav, millekahel poolkükitamas mõnikümne kastmaja; paar lärmikat kõrtsi, nn. „kadakate klubi“, krohvitunäotumaotu kirik ning magusalt tukkuv väikelinna publik. Tüütu ning ääretult igav Mudila. — Nii ütleks või vähemalt mõtleks inimene, kes kord mujalt juhtunud Paide.

ja tormab, et vagunid ähvardavad laguneda. Ja kui inimene siis, öö magamata, väsinuna ja tapetuna on jõudnud jaama, võib ta näha, et Paide voorimehe seisus koosneb vaid ühest isikust ja seda tuleb päev ette tellida. Pöörab ta siis varasel hommikutunnil sammud selle piislinna poole, tervitab teda vana kiriku kell, tagudes, tiisikushaigena kärisedes, tunde, tuulutatakse aknast voodiriideid ja hoolikad emandad peavad akna all tõusva päikese valgusel süütut hommikutoimingut. Sapilise isikuna võiks ta veenduda omas arvamises. Paide on suurepärase oma värskes omapärasuses. Mõnikord olen tahtnud võrrelda Paidet soome Lahtiga. Lahti võlub oma nägusate kiviehitustega ning stiilika moodsa arhitektuurse ilmeaga. Paide aga on võrratu oma vanas stiilitusetuses. Siin pole kapitaliste ega kommuniste, vaid üks väikekodanlus ja hääd inimesed. Paide on väike. Väiksemad temast on ainult Baltiski ja Petseri. Tema pätänavalt ei tohi kõrvale kalduda, et mitte linnast välja jõuda. Tänapäeva Paide pakub vähe, mis meeldiks ning köidaks. Kuid oma elanikele püüab ta siiski pakkuda sest piskust, mis tal on. Tal pole teatrit, siis teeb ta kord nädalas pitsimajas kino. Tal pole merd ega järve, siiski leidub aga ettevõtlik mees, kes ojakese ääres laevamasti katuselle asetab, paar moldi kaldalle üles säeb ja seda sadamaks nimetab. Kõrval ehitab ta veeaugule seinad jümbert; supelasutus. Ja siis lööb ta

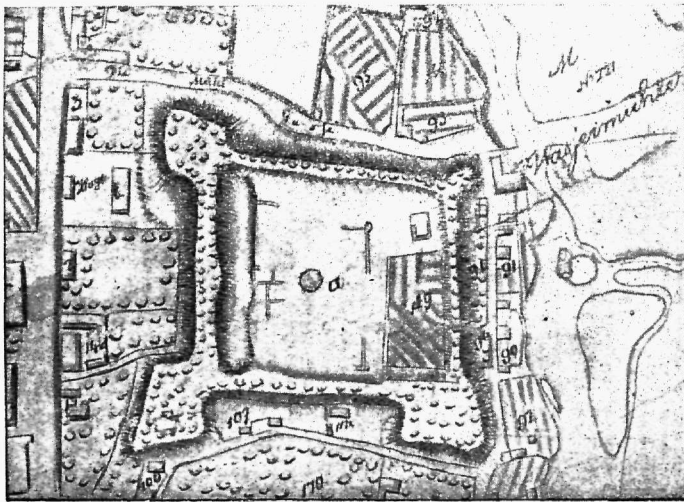

Paide põhjast a. 1799

Vana pilt Paide Muuseumis

Paide 1608
Vana pilt Paide muuseumist

Paide lossiplaan 1853

sildi üles: Siin üuritakse suuri ja väikeseid paate välja: 10 ja 20 mrk. tund ja võib supelda — 300 mrk. suvetund. Mudavannid eriti. Ole ainult nii lahke. Puhtus on üldse üks Paide vooruseist: tänavamunakate vahelt ei julge ükski kõrreke pääd välja pista, et mitte kitkutud saada ja habemeajajaid on tervelt 3. Aetakse lõhnaveega ja ilma. Igakord pole vaja kodus üle ajada.

Niisugune on nüüdne Paide. Uinuv ja uinutav nagu koirohi. Kuid Paidet ei tule otsida olevikus. Mitte alati ei ole ta selline olnud. Ka Paidel on olnud omad hääd päevad. On olnud aegu, kus Paide on olnud üks esimese järgu tähtsusega koht Eestimaal, milleks on olnud soodne tema keskne geograafiline asend. Sama asjaolu on olnud aga ka põhjuseks Paide viletsusile. Kõigi Baltimaade ihkajate võimu all on ta olnud. Ordu, Daani ja Rootsi, Poola ja Vene on siin valitsend. Minevikus on

Paide näind palju. Praegugi seiavad lossivaremed, möödunud suurpäevade tunnistajad, toredatena ja võimsatena ning annavad tervelle linnale ilme. Loss on Paide algus olnud ja ta on praegugi see, mis Paidelle kõik muu audeks andma sunnib. —

Linna algus ulatub XIII aastasatta. Eesti vallutamise aegades, kui põhjast tulid daanlased ja lõunast sakslased, oli Järvamaa oma asukoha tõttu kuuks tüliõunaks nende kahe vahel, kunni ta viimaks võitluste järele saksa ordule jäi. Ordul polnud aga siiski luba sinna kindlustusi ehitada. Kui aga 1260, pääle sakslaste õnnetut lahingut leedulaste vastu Durbeni juures, üldine vastuhakkamine lahti puhkes, mille mahasurumisega sakslasil palju tegemist oli, näis daanlastelegi asi kardetavaks minevat. Ordu sai luba Järvamaale kindlust ehitada. Siis ehitas tolleaegne ordumeister Konrad von Mondern a. 1265, samal ajal kui leedulaste vastu sihitud Miitavigi, Wittensteini või Weissensteini, ordu põhjapoolsema kantsi. Eesti Paide (paene) nimi on hiljem tekkind. Paide oli üks tolleaja tugevamaist kantsidest. Ta asus kõrgustikul, piiratud kolmest küljest rabadega. Milline loss väljanägemiselt oli, meie ei tea. Arvatavasti oli see paksu müüri ja kraavidega piiratud neljanurgeline ala, mille sees asusid kindlustus ja kõrvalised ehitused. Praegused vallid on hilisemalt ajalt. Ehitusist on tänapäevani säilund vaid kaheksakandiline vahitorn, nn. „Pikk Hermann“, milline väga iseloomulik Balti rüütellossidelle. Teine, ümmargune torn langes 1872 suure tuulega ümber. „Pikk Hermann“ on suurist neljakandilisist kividest ehitatud, umb. 30 m. kõrge. Torn on olnud viiekordne, alumine kord on maa sisse ulatand ja vangikojaks olnud. Paksu müüri sees viib keerdtrepp üles. Sissekäik on olnud teiselt korralt. Selletarvis oli väike trepimajake. Tornist avaneb lai väljavaade ümbritsevate lõpmatute soode ja metsade pääle. Paide oli rikas ja kuulus oma kindlustuste ja hiilgava ning pillava elu poolest. See oli orduvendade kindlaks pesaks. Esiteks komturei, pärast vogtei, allus temale pea terve Järvamaa. Et päälegi Järvamaa vilja kandev ja asustatud maa oli ning hulk talupoegi oma orjuse ja maksudega Paide valitseja rikkust aitasid kasvatada, oli Paide vogti koht üks ihaldatavamaist ja paremaist. Paide vogt oli ordu tähtis liige. Tema rikkus oli võrratu. Ta võis ise laialt elada ja teisigi vae-

Paide turnplats 1856
Pilt Paide muuseumist

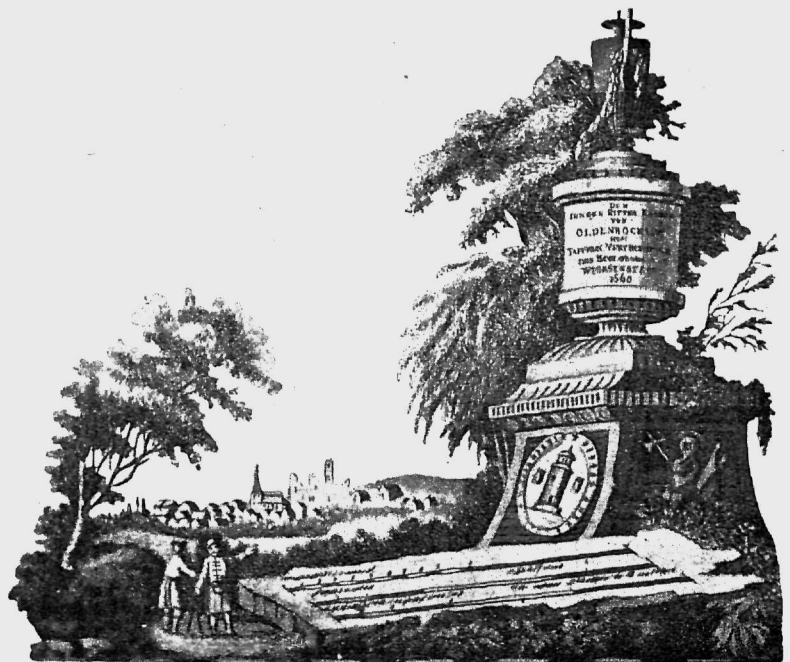
Paide vana apteek Paide muuseumis

semaid valitsejaid toetada. XV aastasajal kinkis Paide vogt oma ordupäälikulle tündri kulda.

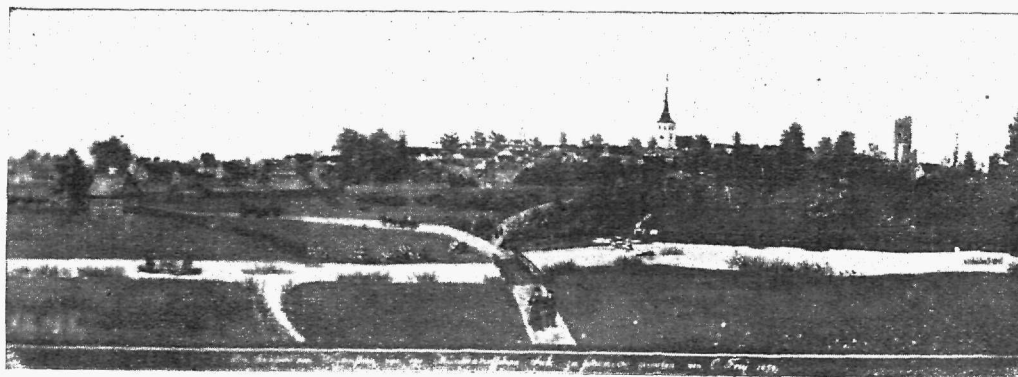
Lossi kõrvale hakkas vähehaaval linn tekkima. Ühes lossi elanikkega asus ka kaupmehi ja käsitöölisi lossi lähedalle, kus parem ning kaitstum oli elada. Alguses allusid nad lossi ülemalle ja korrale. Asunduse suurenedes, omandas see linna nime ja õigused. Juba XIV aastasaja lõpul oli Paide linn, oma valitsuse ja kohtuga. Siin voolas tavaline saksa keskaja linna elu, gildede ja tsunftidega. Kauplemine suurenes. Linn edenes. XVI as. algus oli Paide õitseae. Tolleaegne linn võttis oma alla sama palju kui praegunegi. Vana linnakraavi võib veel kohati tunda. Linna ehitusist pole midagi säilund.

XVI as. elati linnades väga lõbusat ja kergemeelset elu. Aadel ja kodanikuseisus oli pikal rahuajal õppind priiskavalt ja pillavalt elama ning unustand välised vaenlased. Nõrgale ordule oli siis paras aeg kallale tungida. Neis pikkades sõdades, mis siis maa pärast peeti, näitasid lossid oma võimu. 1558 ilmusid venelased Paide ette, pääsid paidelase Bare äraandmise tõttu linna ja põletasid selle maha. Loss jäi siiski valdamata. Bare kisti hiljem ratta pääl lõhki. Kahe aasta pärast ilmusid venelased uuesti. Lossi kaitsjajaks oli ainult parkümmend meest Jasper von Altenbockumi juhatusel; seegi kord jäi loss võitmata. Kuid ordu valitsusaeg Paides oli lõpnud. Ise nõrk olles, otsis ta naabreilt abi Vene vastu ja andis Paide Poolamaa kätte. Mõlemate ordu pärandajate: Rootsi ja Poola vahel algas võitlus saagi pärast. 1562 ilmusid rootslased Paide alla, kuid

ainult päle kolmekuuse piiramise, pääle selle kui tormi oli joostud, torn ühes võitjatega õhku oli lennand, andsid poolakad näljahädas järele. Aastakümneks jäi Paide Rootsi alla. „Liivi kuningas“ Magnuse kutse Paidet 1570 vallata, jäi tagajärjetaks. Kuid kaks aastat hiljem langes Paide siiski venelaste kätte. Ivan Hirumus ühes kahe poja ja Maljuta Skuratoviga ilmus jõulu ajal 1572 Paide alla. Paides oli kaitsjaid vähe. Vaenlane oli

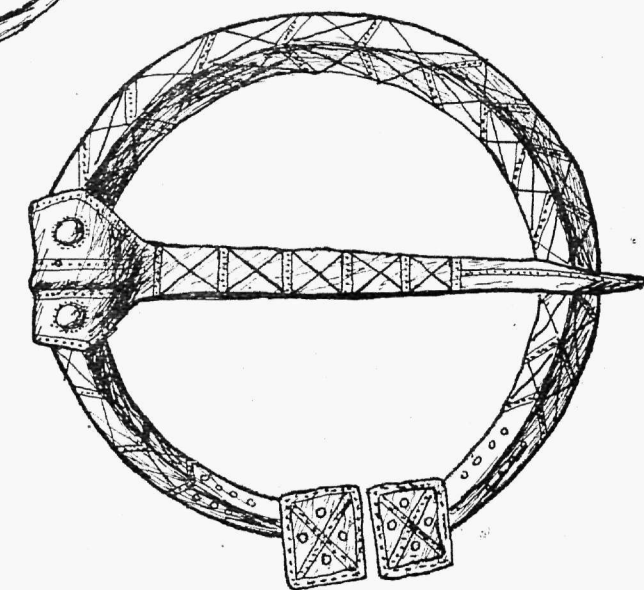
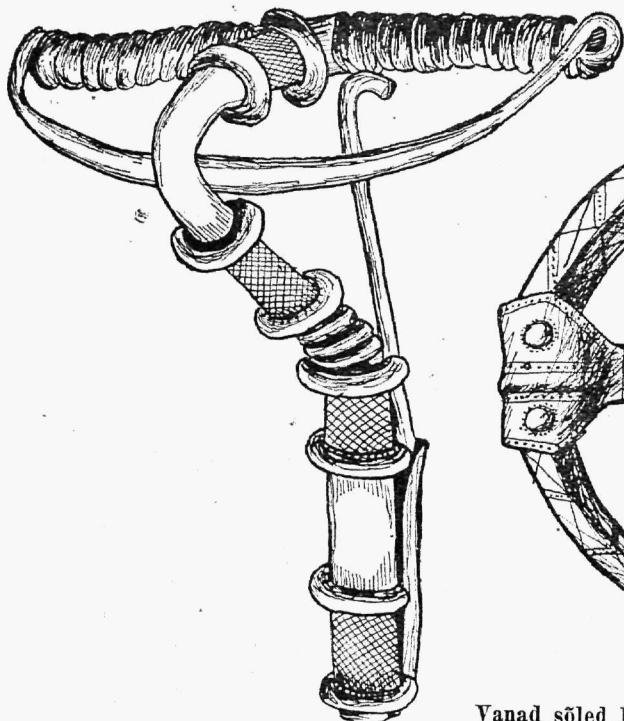
Paide 1560
Vinjett Mellini kaardilt

Paide 1984 ühe maali järele

ootamatu. Uusaasta hommikul joosti tormi. Paide kants langes. Langend oli ka Maljuta Skuratov.*) Selle tasuks laskis tsaar kõik lossijäänud maha tappa. Ainult mõned talupojad, kes end vangikotta olid peitnud, pääsid kavalusega. Kirikus varjajad laskisid ise endid õhku. 8 aasta pärast võitis Rootsi siiski Paide tagasi.

Sõdade järele oli Paide pea täitsa hävinend. Maju oli vähe järele jäänd, elanikke oli vähe ja need olid lossi sunduse all. Linna omavalitsusest polnud jälgegi järel. Tahtes Paide tähtsust jälle tõsta, andis Rootsi valitsus sellele Rootsi säädused ja laiendas endise kantsi uute vallide, kraavide ja ehitustega moodsaks kindluseks. Praegused vallid on tollelt ajalt pärit. Kaud ei kestnud Paide rahu. Varsti võtsid poolakad näljutamisega Paide oma kätte, kuid 1607 tulid rootslased tagasi. Kindluse võtmisel lendas osa lossi õhku.

Vanad sõled Paide muuseumis

*) Langenute mälestuseks seisab Paide ligidal mälestussammas.

Nüüd jäi Paide pikemaksajaks Rootsi valitsuse alla, kuid tema tähtsus ja võim oli kadund. Sõjatehnika edenedes olid Paide kindlustused otstarbetuks saand. Aastal 1636 tehti Stockholmis otsuseks Paide kindlustused ära hävitada. Sest ajast seisavad Paide lossivaremed.

Paidel algas uus ajajärk: võitlus oma õiguste pärast mõisatega. Gustav Adolfi tütar Kristina oli Paide Mäo mõisa ühele Rootsi mõisnikule kinkind. Selle järel-

Paide 1898

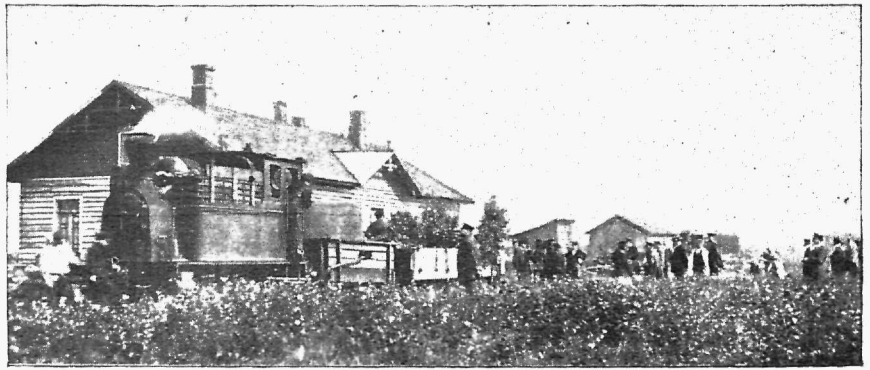
tulija krahv Torstensohn sai lossi hävitamise järele ka lossi platsi ühes „Hakelwerkega“. Seda mõistsid aga mõisnik ja linn kumbki isemoodi. Torstensohn arvas selle all tervet linna, paidelased aga osa lossi maal asuvaid maju. Alguses, et linn vaene oli, ei katsund mõisnik oma õigust maksma panna. Linn elas iseseisvat elu, valis ise omad ametnikud. Alalised olid aga riidud linna ja Torstensohni vahel, kunni lõpuks riigivõim vahele astus ja krahvi kasuks. Kohus läks mõisniku kätte. Elanikud pidid Torstensohnile truudust vanduma: „Mina, N. N., yannun ja töotan Jumala nime juures, et ma Keiserlikku Kõrgust, minu kõige armulisemat Kuningat ja Herrat ja kõrgestsündind krahv Torstensohni truu alamana ja sõnakuleliku orjana tahan teenida, nii tõesti

kui Jumal mind päästab ja tema püha evangelium“. Järgmiste omanikkude all läks paidelaste orjus ikka suuremaks ja koormavamaks. Ei aidand kaebtused ega õiguse otsimised Tallinnas. Lõpuks pääsis Paide siiski Mäo mõisa alt, kuid mitte kauaks.

Põhja sõja ajal sai Paide palju kannatada. Aastal 1703 põles ta maha. Elanikud viidi vanggi. Rahutegemise järele tuli Paide Venele ja anti uuesti Mäo mõisa sunduse alla. Orjused suurenesid. Paide kodanikud pidid Mäo päris herrale vannet vanduma, mõisale kümnist maksma, ketrust tegema ja muid orjusi kandma. Kohus oli mõisa käes. Sellest ajast on pärit jutt, mida ka Rakvere kohta teatakse, et korra kui naised vastu hakand ja enam ketruseorjust mitte kanda tahtes lõngad turul ära põletasid, kündis mõis turuplatsi üles ja tegikartulid pääle. Alles 1783, kui Venemaal asevalitsuslik kord sisse säeti, sai Paide lõplikult Mäo mõisa alt vabaks. Mäo mõisnik sai selle eest tasuks 5 mõisat.

Sellest ajast pääle on Paide eland vaikset, tähelepanematut pisitasa provintsi väikelinna elu oma ette, ilma suuremate juhtumisteta. Kõik ilma suuremad sündmused, sõjad ja revolutsioonid on Paideski leidnud vastukajastuse, kuid kunagi pole ta ise millelegi põhjuseks olnud. 1900 ühendati Paide Tallinnaga kitsarööplise abil, mis linna tähtsust vähe aitas tõsta. Maailmasõja ajal ehitati Tamsalu-Paide raudtee. Paides on praegu nime järele ligi 500 üksikut maja, üle kolmetuhanda elaniku, koha poolest 11. linn. Ta on pääsajalikult oma maakonna juhtivate asutuste asukohaks, ega mitte tööstus- või koolilinn. Tööstusest on nime-tamismääralt Baltika tuletikutehas, Eesti suurim sellesarnane, mille aastane tootmine üle 20 miljoni tikutoosi, ja Koppel & Ko rauavabrik.

Paide iluks ja auks on aga ikka lossivaremed ja vallimägi, kus nüüd suur puistek pääl kasvab Torn ise on restaureeritud 1897. Vallipäälne on paidelastele nüüd kõik: park ja vabaõhu teater, lavu-tennise plats ja pidude koht. Paide elab ikka minevikus. Sellest arusaamisele jõudes, et tähtis on mineviku mälestusi koguda, on asutatud 1904 „Gesellschaft zur Erhaltung Jerwscher Alttertümer“. Sellel on ka väike muuseum, mis tühja-tähja kõrval ka mõndagi väärtuslikku omab. Pääle mõne mõisamööbli, pildi ja sõjariistade, mis mitmeil aegadel kingitud, on sääl väike kogu juhuslikke etnograafilisi asju: kapp, vanker, saan, kangaspuud, voodi, Laupa magasinipulgad, taarikanne, mõni rahvarii ning kirikuasju. Leidub ka kuriositeete: klaaskapis seisavad karjapoiisi nikerdatud pildiraam, miniatüürne vokimudel, tohust karbikesi, kellegi von'i roostes uur, 2 vana õmblusmasinat ja „Cravatte aus Glas, dargebracht A. v. Knaut“ ning „Armband aus Haar, Pastor P. Knüppfer“, milliseid viimaseid ikka vaatajaile näidatakse. Võrdlemisi hääs korras on vana Paide apteegi sisse-sääd mis muuseumis on nii korraldatud nagu see apteegiski on olnud. Riivileid on klaaspurkes ladinakeeliste päälkirjadega rohud, värvid; laekais igasugused maalt korjatud ja muud arstimisvahendid, nagu kuivatatud rohud ja heinad, mitmesugused juurikad, vähikivipulber jne. Nurgas muid keskaegseid apteegi- ja keemia riistu: kummalisi klaasretorte, suuri klaaskolbesid, õli-

Esimene raudteerong Paides 1900

potte, tinakausse ja marmorist tampe pulbrite hõõrumiseks. Letilaekas on vanu arstiraamatuid, apteegi käsiraamatuid XVIII. ja XIX. as., retseptide nõõrraamatuid XIX. as. algult, Aleksander I. retseptid 1812, herbaarium, Dispensatorium regium & Electorale aastast 1731 j. m. Huvitav on klaaspurgis olev põletatud harakapää, mis arstirohuna omal ajal tarvitati. See on vana rohi, teda tarvitati epilepsia vastu. Harakas pidi jõulu ja uueaasta vahel maha lastama ja põletatama. Juba 1603 tuntakse „Aqua Picarum antileptica“. 1910 küsib keegi Rev. Zeit. „dieses Meisterwerks göttlicher Schwarzweisskunst“*) üle.

Muuseumis on ka kogu arkeoloogilisi asju Järva-maalt, mis hästi hoitud. Lhk. 218 on pildistatud kaks selles muuseumis olevat riista. Pahemal pool on sõlg Purdi külast Anna kihelkonnast, mis kündmisel päevavalgelle tulnud. See on kivikalme leid ja pärit IV ja V aastasaja pöördelt n. n. ambsõlg, hõbedaga kaetud, väga ilus töö. Samasuguseid on leitud veel Tartu ligidalt Kardlast (hõbedast) ja Pilistverest. Niisugused sõled on oma alguse saand esimesil aastasadadel p. Kr. Lõuna-Venemaal ja säält levind põhja poole. Meile on kultuurvool tulnud Ida-Preisist. Need sõled on oma aja uhkemad ja ilusamad riistad. Muist sõlgi on pärit Kaulepi (Maidise khk, 22 klm. Paidest) aareleüst. See on suur leid, mis hulkhõbeasju sisaldas. Leitud põllult suure kivi alt. Pärit XIII aastasajalt. Teisena on siin pildistatud hõbe hoburaudsõlg, millest meie suured setu sõled on arenend. Otsad on kokku kasvand, rõngas on laienend ja ülestõusnud, kunni tekkis trehtrisarnane kinnine sõlg.

Kes tahaks nüüdsest Paidest õiget pilti saada, peaks minema sinna kui Paides on pritsimeeste paraad. See on linna tähtsam sündmus. Siis on kõik linn väljas. Kiriku ees teevad vaskkiivreis mehed paraadi. Ees tatsutab tõsiselt uhkelt veevedaja hobuse seljas ja järel astub terve pritsimeeskond, pühapäevalikult-kohmakana ja jõululapäevalikult rõõmutsevana. Kui real tuleb ümber pöördä, peab ratsanik ruttu teise otsa traavima. Ja siis liigub see protsessioon, kui kõned on peetud, lippe, mille kõige kolme valitsuse: vene, saksa ja eesti värvid päälkute, on lehvitatud, valli pääle. Sääl on muusika, tants, märgilaskmine ja õllejoomine. Ja kui õhtu pimedus jõuab, tehakse illuminatsioon, lauldakse, tantsitakse ja juubeldatakse kunni veel jaksab.

Ühesõnaga: rõõmus ja süütu nagu tütarlaps.

*) Selle jumaliku mustakunsti üle.

Tartu 40 aastat tagasi

Esimene seeria

Astal 1885 ilmus üks kogu Tartu vaate- ja seeaegse rahvaelu pilte päälkirja all „joonistusi Tartust“ („Dorpatier Skizzen“). Pildid on R. von zur Mühleni joonistatud ja paljundati H. Laakmanni kirjastusel 10×15 sm. suurustena. Nende piltide autor Rudolf von zur Mühlen sündis 24. aprillil 1845 Aru mõisas, Tartumaal. Maalikunsti õppis ta Saksamaal, asus pärast Tartusse elama, kuhu jäi kunni surmani — 15. veebr. 1913. Ta oli laialt tuntud kui portreede, aga peamiselt rahvaelu ja maastikkude maali. Erilist tähelepanu väärivad ta maitserikkad adress- ja mälestustahvlite ilustused.

Firma H. Laakmanni lahke loaga hakkab ajakiri „Odamees“ järkjärgult avaldama neid joonistusi. Siinsete tööde väärtus seisab peamiselt Tartu rahvaelu edasiandmises, mis naelutab mõned tähelepanuvääramad kultuurilised momendid 80-datest aastatest. Osa neid on aga sellepolest huvitavad, et ei saa neis enam kohagi kindlaks määrata meie vana ülikoolilinna kiire arenemise ja muutumise tõttu nii lühikese aja kestes — vaevalt 40 aastat. Need pildid on nüüd ammu juba

müügil kadund ja nende sisu kindlaksmääramine jääb peaaegu raskeks või lebakindlaks (nad ilmusid 1885 ilma kohanimetuseta ja allkirjadeta). Meie ajakiri elustab uuesti neid mineviku mälestusi.

Kuivõrd viimane aeg on Mühleni joonistusi uuesti esile tuua, näitab pilt ülemise rea pahemal, kus hästi tabatud tüübid: piimanaine nelja ostjaga. Misuguses paigas, kus tänaval ta siin kaupleb, seda pole kõigi järelepärimiste ja uurimiste päale vaatamata korda läind täpselt teada saada. Arvatavasti vist on pilt pärit Lihapooditänavalt, punsilla lähedal. Vankri tagant paistev ühekordne maja kahe pööningutoa aknaga on vist sama maja, mis enne 1887-dat aastat ehitusmeister Hübbe teise praeguse suure kivimaja asemel seisis. Ühel ehitusmeister Schröderi prouale kuuluval päevapildil 1874-st aastast, on palju sarnasust selle Mühleni joonistusega. Oleks huvitav ja tänuväär, kui „Odamehe“ lugejaist keegi teaks selle pildi koha üle täpsemaid teateid anda.

Keskmisel pildil ülemisel real on poisikesi ja tüdrukuid kevadlilli müümas. Selle koha määramiseks puuduvad igasugused tähistused.

Järgnevad pildid, ülemisel real paremal ja alumisel — pahemal, juhivad meid Barklaiplatsile, mis oli enamatel aegadel Emajõe kaldalt kunni Toommäeni puiega istutatud „Promenaad“ ja ainsaks pargitaoliseks jalutuskohaks Tartu elanikkudelle. 1819 ehitati Emajõe äärselle osale sellest puistest kaubahoov, kogu puiestik raiuti maha ja paik muutus tühjaks, korratumaks lagedikuks, mida pärast sillutati ja Barklai aumamba kohaks määrati. Istatuti uus puiestik. Noorte puude kaitseks ümbretseti plats inetu puust aiaga, mida näeme pildil, kus õunamüüja oma müügilaua tühte aianurka on üles löönud; aga sama platsi elurikkas talve-

pildis aed juba puudub. Sellest järeldades on pilt ülemisel real aasta või varem joonistatud.

Pildil, alumisel real paremal, on tüübiline kojamees. Koht: mäe all Jakobitänaval Tähtverepargi sihis. See pilt näitab, kui ruttu ilma suurema muudatuse tagi võib tänava koguvaade aja jooksul teiseneda. Mühleni joonistusel on tolelaegne Reissneri, pärsastine prof. Tshishi maja alles päris lagedal, kuna ajajooksul on sinna suured puud kasvand. Praegu samalt kohalt vaadates, kust joonistus tehtud, on see maja täiesti peitunud puude varju.

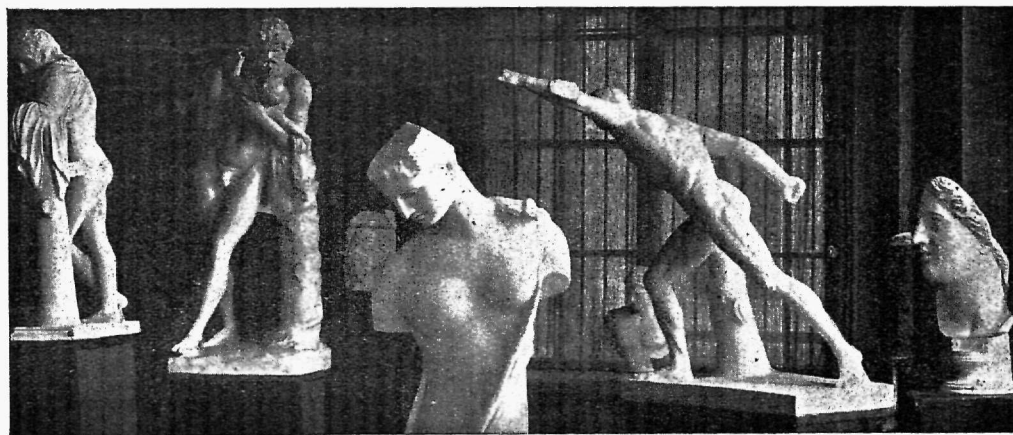
Eesti Rahva Muuseumi kunsti- ja kultuurilooline osakond

Käesoleva aasta 13. mail avati Tartus pidulikult Eesti Rahva Muuseum uutes ruumides — Raadi mõisas. Peab kohe alguses tähendama, et ka need uued ruumid nõuetelle kaugelki ei vasta, seda enam, et Muuseumi tarvitada ainult osa Raadi mõisa hoonest on (teine osa on Tartu Ülikooli põllumajandus-teaduskonna käes), ja nii ei tohi siis ka kaduda päevakorralt uue, muuseumi jaoks kõigiti kohase hoone, ehitamise küsimus. Ometi tähendab ka praegune seisukord suurt edusammu; sest kuna Muuseum senni mööda kitsaid üüriruumi pidi rändama, on tal nüüd ometigi oma kodu, kus võimalik on vähemalt osa kogudest enam-vähem otstarbekohaselt välja panna ja kus on olemas avaramad magasineerimise ruumid.

Raadi mõisa paigutatud Eesti Rahva Muuseumi kogud jagunevad praegu kahte suurde osasse — rahvusteaduslikku ning kunsti- ja kultuuriloolisse. Kuna rahvusteaduslikud kogud on süstemaatilise korjamise viil, omandas kunsti- ja kultuurilooline osakond oma praeguse kuju õieti juhuslikult. Suurem osa väljapandud asjadest on pärit nimelt parun Liphartite kogust, kes, nagu teada, suured kunstiharrastajad olid (üks Liphart oli koguni Peterburi Ermitage'i direktor). Paari aasta eest väljamaale sõites kinkis R. Liphart osa sellest kogust — kahjuks aga ainult vähema väärtusega tööd — Tartu Ülikoolile, kes nad E. R. Muuseumile ajutiselt väljapanemiseks edasi andis. Oma kogu paremad numbrid viis Liphart väljamaale, kus ta nad kuuldavasti ära on müünd. Täienduseks sellele Liphartilt saadud kogule kuuluvad asjad, mis Muuseum ennem juhuslikult oli saand või viimastel aastatel ostuteel omandand.

Renaissance-skulptuurid E. R. Muuseumis

Antiik-skulptuurid E. R. Muuseumis

Praegu on kunsti osakonna tarvitada Raadi mõisa herrasmaja 7 ruumikat ja ilusat tuba, mis kunstimuuseumiks võrdlemisi sündsad, kuigi neil puudub laevalgus ja kuigi nende sissesään ja ilustused tihti pole kõigiti

Mägine maastik merelahe ääres
Arvatavasti Salvator Rosa originaal E. R. M-s

stiilikindlad ja vabad labasusest (mis üldse iseloomulik on kõigi Balti herrasmajadelle, ka kõige rikkamatele ja toredamatele). Neis tubades on aset leidnud antiik ja itaalia renaissance-skulptuuride koopiad, kogu vanemaid maale ja gravüüre, mõned vitriinid porselaaniga ja kogu balti kunstnikkude maale.

Kõige püsivama ja ühtlasema mulje jätab kahtlemata väike maitserikas itaalia renaissance-skulptuuri tuba oma siniste seintega, millede tagapõhjal need renaissance-inimeste nii võimsalt-iseloomulikud pääd iseäranis relieefselt esile tulevad. Mis puutub tööde väljavalikusse, siis ei ole ta kaugeltki täielik ja ülevaatlik, pääle selle on väljapandud asjad suuremalt jaolt ka ainult fragmendid.

Nagu renaissance-kogu, on ka 41 numbrit sisaldav antiik skulptuuride kogu, mis aset on leidnud herrasmaja avaras ja valges pidusaalis, juhulik ja ebatäielik ega võimalda küllalt selget pilti antiik skulptuuri arengust; veel vähem võimaldab ta seda üksikutest ajajärkudest ja kunstnikkudest. Siiski annab ta üldise ettekujutuse antiik skulptuuri iseloomust ja moodustab igatahes väärtusliku täienduse Tartu Ülikooli antiik-kunsti muuseumile.

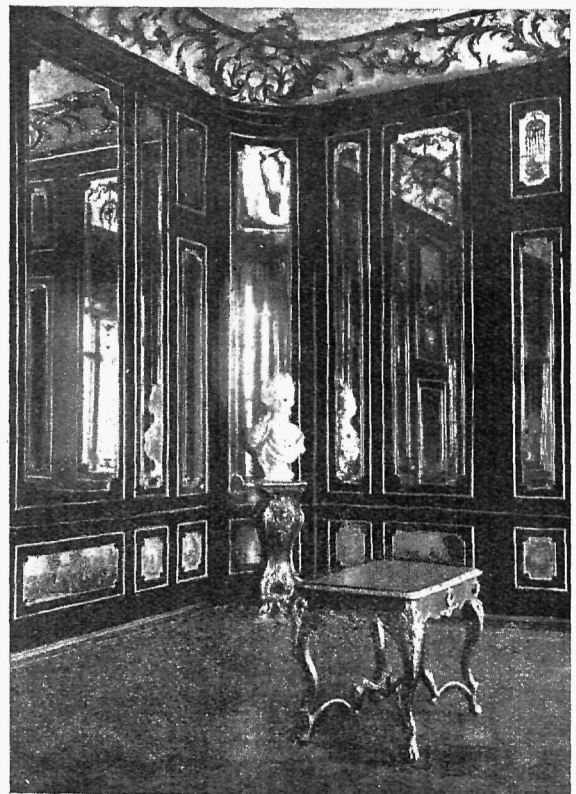
Laevalgusega varustatud (kahjuks siiski pimedas) maalide saalis on esitatud originaalides ainult kõrvaliste, suuremalt jaolt tundmata meistrite tööd, pääasjalikult hollandi, saksa ja itaalia koolist; nende kõrval on rida koopiaid vanade meistrite tööd. Väljapandud töödest äratavad vast kõige rohkem tähelepanu nature morte „Lilled ja viinamarja kobarad“ — kas Huysumi, Heemi, Mignoni või mõne teise hollandi nature morte'i meistri töö, ja „Mägine maastik merelahe ääres“ — arvatav Salvator Rosa originaal. Need kaks tööd võiksid julgesti aset leida ka mõnes paremas Lääne-Euroopa muuseumis.

Balti-kunsti toas on esitatud pääasjalikult balti saksa soost kunstnikkude tööd. Ka see kogu pole kau-

gettki täielik ega ülevaatlik, näiteks, puuduvad kõige tuttavamad balti kunstnikud — Kügelgen ja Gebhard. Kõige rohkem on töid naiskunstnik Hagen-Schwarzilt, tüüpiliselt saksa magusa, idealiseeriva realismi esitajalt. Väljapandud tööd ei kuulu igatahes küll mitte kunstniku paremate saavutuste hulka, välja arvatud vast maastik „Blauberg Volmari lähedal“, kus kunstnikul peaaegu on korda läind perspektiivi veetlust tabada. Meeldivad töökesed on K. A. Senffi 2 Tartu vaadet.

Eesti kunstnikkudest on esitatud ainult Köhler — Vene rahaministri Bunge portreega ja mingisuguse mütolooilise kompositsiooni kavandiga, Laipmann — 2 pastelliga, Grenzstein — vanamehe portreega ja Koort — naisterahva rinnakujuga (viimane töö on praegu raamatukogu ruumis).

Et Muuseumi kogudest õiget ettekujutust saada peab silmas pidama, et mitte kõik asjad välja pole pandud; ruumipuudusel on väljapanemata 300 numbrit sisaldav sõjariistade kogu. Pääle selle on ülikool otsustand oma rikkalikku gravüüride kogu Muuseumis deponeerida

Rokoko saal E. R. M-s

Et E. R. Muuseumi kunsti osakond sarnase kuju on omandand, tuleb lugeda pääasjalikult ülikooli kunsti-ajaloo professori Kjellini ja kunstnik A. Tassa teenuseks.

Muuseumi praegused kogud moodustavad kena aluspõhja tõsiselle kunstimuuseumile, mille loomiseks tõsiselt tööle peab hakkama. Ja selleks ei ulata riigi jõud üksi, vaid siin on seltskonna abi kõige tarvilikum. Suur hulk, kui mitte kõik, Euroopa suuremaid kunstimuuseumidest on tekkinud tähtsal määral just nimelt eraisikute ja asutuste annetuste tõttu. Siin juures peab silmas pidama, et kunstitööde annetus tihti koguni tähtsam on kui rahaline toetus. Nagu teada, kinkis Köhleri perekond hiljuti Tallinna Kunstimuuseumile 2 Köhleri tööd; loodame, et see ilus eeskuju meie seltskonnas kõige elavamalt järelaimamist leiab.

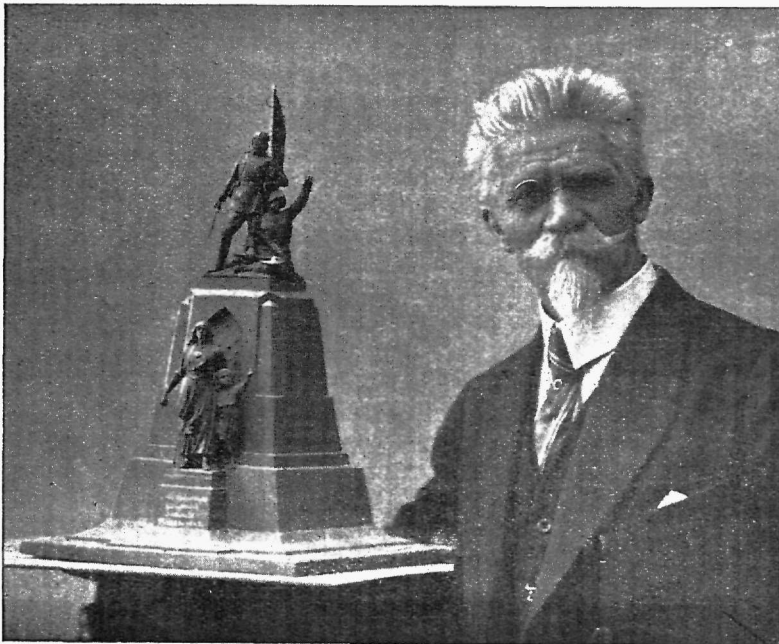
Kuna meil praegu 2 kunstimuuseumi on — Tallinnas ja Tartus, on tekkinud küsimus nende vahekorra

üle. Ma arvan, et ka meil muud üle ei jää kui seda teed käia, mida käisid kõik euroopa kultuurriigid: Tartu Eesti Rahva Muuseumi osakond peaks jääma vanema kunsti edustajaks, nagu on näit. Pariisi Louvre ja Müncheni Vana-Pinakothek, Tallinna muuseum — modern kunsti kogumiskohaks, nagu Pariisi Luxembourg muuseum ja Uus-Pinakothek Münchenis. Kunstiajalooliste uurimuste harrastamise kesksaigaks jääb tulevikus pääasjalikult Tartu, kuna siin asub ülikool oma kunsti-ajaloo professuuriga; sellepärast peab loomulikult Tartus aset leidma ka ajalooline kunstimuuseum. Tallinna, kus elab suurem osa meie loovaist kunstnikkest, peab jääma modernkunsti muuseum ühes eeskujuliku kunstkäsitöömuuseumiga.

Et aga seda põhjusemõtet tagajärjerikkalt teostada võiks, peab — mõlemad muuseumid riigistama.

V. V.

Vabadussõja mälestussammas Sakalas

Prof. A. Adamson ja Vabadussõjas langend sakalamaalaste mälestussamba kavand *Foto Riet*

Ühel kui teiselpool kodumaal on üles säetud mitmesuguseid mälestusmärke vabadussõjas langenute mälestuse jäädvustamiseks. Eriti rohkesti on neid juba Tartu- ja Pärnumaal. Viimases on pea iga kihelkond omale muretsend kas ühise hauasamba, või on kusagile üles pannud kivitahvlid langenute nimedega. Üksteise võidu on katsutud saada mingisugust mälestusmärki, ilma et oleks mõeldud, kui võrd suursuguselt suudavad kanda pisikesed ja sageli ilmetud kivisambad langenute mälestuse austamise kõrget mõtet.

Kõik sennised mälestusmärgid kannavad enam-vähem kohaliku, kitsama ringkonna mälestusmärgi iseloomu. Isegi kõigesuurem neist, Pärnu oma, ei ole rohkem kui ainult langenute ühishaua ristikiviks. Oma matuseaia asupaiga ja samakohase välise kuju poolest ei suuda ta tõusta enam üldisemaks ausambaks.

Viljandimaal ei ole senni vabadussõja mälestusmärke avatud, olgugi et siingi kohe vabadussõja lõpmise järele kerkis langend kangelaste mälestuse jäädvustamise mõte. Siin aga ei tõtatud asjaga, vaid asuti idee teostamisele teadmise, et langenute mälestust tuleb austada tõesti väärikselt. Siin on algusest peale lahutatud ära 1) langenute haudade korrashoid ühes muude kitsama ringkonna ülesannetega ja 2) enam üldisema ülemaakondliku mälestusmärgi püstitamine. Sellest jagunemisest on peetud senni kinni, jättes esimese ülesande teostamise täiesti kohapäälsete tegelaste hooleks ja tõmmates teisest osa võtma laiemaid ringe kogu maakonnast.

Juba 1920. aasta iseseisvuse päha pidustuste aegu moodustati Viljandis vabadussõjas langenute mälestamise Sakalamaa komitee, kelle ülesandeks jäigi langenute ülemaakondlik mälestamine.

Komitee tegevus on senni seisnud pääasjalikult saadetavate annetuste vastuvõtmises ja alalhoidmises. Esimene annetus, mis komiteele õieti aluse pani, saadi ülalmainitud 1920 a. iseseisvuse päha pidustuste kassast. Sellele on kogu maakond ise omal algatusel vähehaaval lisa saatnud, ilma et komitee kuidagi viisi õhutamand oleks. Annetused on tulnud tõesti ainult kogu maakonna hääst tahtmisest, ilma üleskutseteta ja isegi ilma kohaliku ajakirjanduse propageerimata. Mälestusmärgi hääks on maal korraldatud pidusid, annetustekorjandusi j. n. e., ka maakonna- ja linnaomavalitsused, pangad, ühissettevõtted j. n. e. aitasid oma toetustega kaasa ja sel moel ongi tänini Sakalamaa komitee käsutusse jõudnud üle 800.000 marga.

Oma tegevuse algul pörkas komitee kokku küsimusega: mil moel jäädvustada langend kangelaste mälestust. Üheltpoolt sooviti mälestusmärgina näha mõnd kultuurasutust, teised jälle nõudsid sümbolset kuju. Viimane vool jäi lõpuks võitjaks, enamus otsustas püstitada monumendi.

Rahalised ressursid pole komiteel kunagi hiilgavad olnud ja sellepärast seisib ausamba asi hulk aega va-

gusi. Tänavu kevadeks aga kogus juba niipalju summasid kokku, et hakati rääkima enam kindlamatest plaanidest, lubati kuulutada kavandite võistlus ja ehitusega algust teha.

Loodetud kavandite võistlus jäi tulemata. Targutati, et see teisel pole andnud soovitavaid tagajärgi ja sellepärast oleks asjatuks aja kui ka — pääasi — raha raiskamiseks. Võistluse asemel mindi prof. Amandus Adamsoni juurde ja telliti sellelt kavand, mis seltside ja organisatsioonide esitajate koosolekul vastuvõetavaks tunnistati.

Õnneks ongi töö kaugelt kordaläinud, kui Pärnu mälestussammas, mis on asetatud surnuaeda ja kannab ka sellekohast religioos pitsatit. Viljandi kavand on sellest täiesti vaba, tema, sümboliseerides ennem tervet Eesti 700 aastat kestnud vabadusvõitlust, kui mälestades ainult nüüdsama lõpnuv vabadussõjas langend kangelas, suudab ju rahuldada massi nõudeid, kuid võib olla oleks võistlus seda ja ühtlasi ka kunstinõudeid veel enam rahuldand. Nüüd aga tuleb leppida olukorraga, mis komitee ette on säändud.

Kavandi kohaselt peab ausammas ehitatama kivist ja pronksist. Alus kivist, mis hra professori arvamise järele Itaaliast tuua tuleb, ja kujud pronksist. Mälestussamba esiküljel seisab enesest abelaid heitev noor eesti naine, kes oleks vabaneva Eesti sümboliks. Tagaküljel istuv murelik eesti naine peaks kujutama rusutud Eesti kurba minevikku. Teised posti küljed jääks ilma kujudeta, nendesse raiutaks Viljandimaalt päritolevate vabadussõjas langend kangelaste nimed ühele küljele ja teisele poole Sakalamaa muistse vanema Lembitu ajalookirjeldus. Alussamba otsa asetatakse madalamale haavatud Lembit (ülestõstetud käega) ja tema kõrvale püsti praeguselle Eestile vabadusevõitja — eesti sõdur, kes tõstab uuesti kõrgelle Lembitu päevil langend Eesti lipu.

Sarnane on kavandi sisuline mõte. See igatahes lubab rääkida mitte ainult vabadussõjas Sakalamaalt päritolevate langemiste mälestamisest, vaid millestki hoopis rohkemast — kogu Eesti vabadusvõitlusest Lembitust kunni meie päevini: — Sakalamaal püstitada kavandatav mälestusmärk tahab olla tõsine vabadusesammas. A. L.

Moodne Jaapan

Tõusva päikese maa“, Jaapan on lühikese aja jooksul teind uskumatuid edusamme, ülehüpatas keskajast moodsasse riigi- ja kultuurellu. Tuhandaastased esiaegadelt päritud kombed ja vaated, kuhu senni ühtki võõrast mõju ei sallitud, on sarnastund õhtumaade omadega. Minevik ei anna Jaapanile enam midagi.

Jaapanit peetakse looduselt imemaaks. Ta on saarestik-riik, piirideks vahutav saarerannastik. Maastik — küllane taimestiku mitmekesidusest, mägestiku rohkus, jõgedest ja ojadest. Avarad viljarikkad põõsastikud, okasmetsad ja põllud vahelduvad. Metsaga üle kasvand tasandikkudel paiknevad templid ja pühimuspaiad, kust rahvasse laguneb shintoism, samuti Buddha ja Konfutsi õpetused. Keskel maitsekalt asutatud aiakesi kerkivad kõrged sammasehitustele sarnanevad elumajakesed.

Jaapani kultuurilise hiiglaedu algatajateks olid saarestik-riigi suurlinnad, eestkätt „intelligentsi linn“ Tokio, mis ka päälinnaks, siis „kaubitsejate linn“ Osaka, samuti suuremad „rahvaste linnad“ Yokohama ja Kobe.

Tuletatagu meelde Daimyo Shigetsugu Chichibu aega, mil tolleaegne Yedo — XVI aastasajal — oli mahajäetud soomülgas, ja võrreldagu teda nüüdsega, kus vägev Mitsukoshi kaubamaja Suruga-Cho's oma ahvipuuride, linnumajade, lillekaupluste ja katusaidadega üle Tokio paistab. Vaade linnale ei pane imestama mitte oma moodsate ehituste hallikassiniste katustega, vaid just kerkivad „pilvelõhkujad“ elektritraatide vassingus annavad selleks põhjuse. Laia vallikraavi ja kõrgete müüride taga paistab keisripalee, milles on näha esimene suurem uuendusele püüd juba aastast 1868. Juba ammu unistati, ja peaaegu täideminevalt, „Suur-Tokiost“, kuhu mahuks umbes 3.500.000 elanikku (enne käesoleva aasta septembrikuu maavarisemist asus sääl 2.173.000), mis linnale annaks veel enam ilmaliuna ilme. Aastal 1921 otsustati seitsme aasta jooksul linnatänavate parandamiseks määrata 110.520.000 jenni. Algs on juba tehtud asfaldist valatud bulvaaridega välisriikide saatkondade majadest kinni Uchisaiwaicho'ni ja tänavate puusillutusega kinni kuulsa Yurakucho'ni, Hibiya pargi juures.

Et sarnase suure ülesandega ajakohaselt toime saada, usaldas linnavalitsus selle New-Yorki Municipal Research Bureau pääjuhi dr. Charles A. Beard'i hoolde. Kavandatava „Suur-Tokio“ liikumishõlbustamiseks oli ehituskavas kolm maaalust raudteed. Selle ehitamiseks moodustus New-Yorkis Foundation Company for the construction of Subways in Tokyo, kes selle töö pidi 40.000.000 dollariga valmis tegema.

Et ameerika mõju jaapani ehitustes on maad võtmas, näitab uus, Chikago arhitekt Wright'i ehitatud, hotell Imperial. See ülimodern hotell, mis kõik teised

Takashimaya kaubamaja Osakas

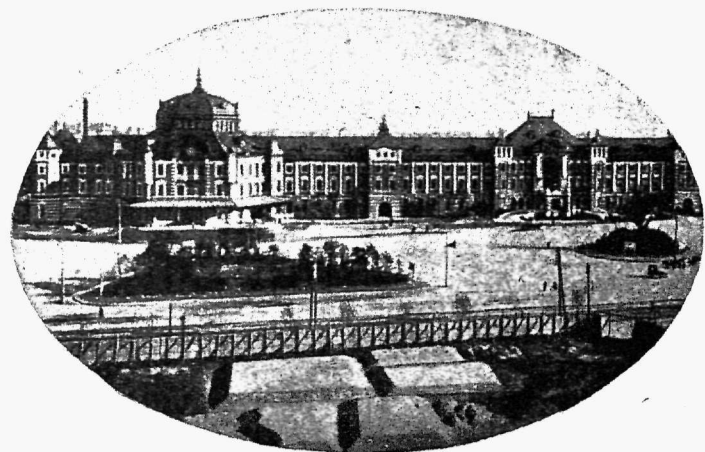

Nihon-bashi („Jaapani sild“) ühes Nihon-bashi (Kauba-) tänavaga Tokios

oma varju jätab, on algupärane ehituskunsti mõistatus ja toob linnale mingi jaapan-ameerikliku ilme. See hotell ise on juba omaette linn pidusaalid, lugemissaalid, teater 800 istmega, katusaiad, kohvikud, jne. Ta on moodne labürint, kus ilma teejuhita liikumine võimata.

Tähtsamaid ehitusi nimetades ei saa tähendamata jätta renessansstiilis ehitatud raudtee pääjaama hoonet, kus lähedal kaks suurt ja massiivset kivist mälestussammast. Ehitustest väärivad veel tähelepanu seitsmekahesakordsed Tokyo Kaijo- ja Murauchi Building'id, Dai Ichi Life Insurance Company tornirägastikuga majad, rõduderikas Tokyo Kaikan (hotell Palast) ja palju teisi euroopa ja ameerika plaanide järgi tehtud ehitusi, nagu riigihooned, teater Imperial, pangad, kaubamajad jne. Olgugi, et korduvad maavärisemised suuri kahjusid teevad, ehitatakse ikkagi hää õnne pääle.

Enne viimast maavärisemist oli Tokios 307,641 eramaja, 19,987 kaubamaja (nende hulgas 9 suurt), 6,728

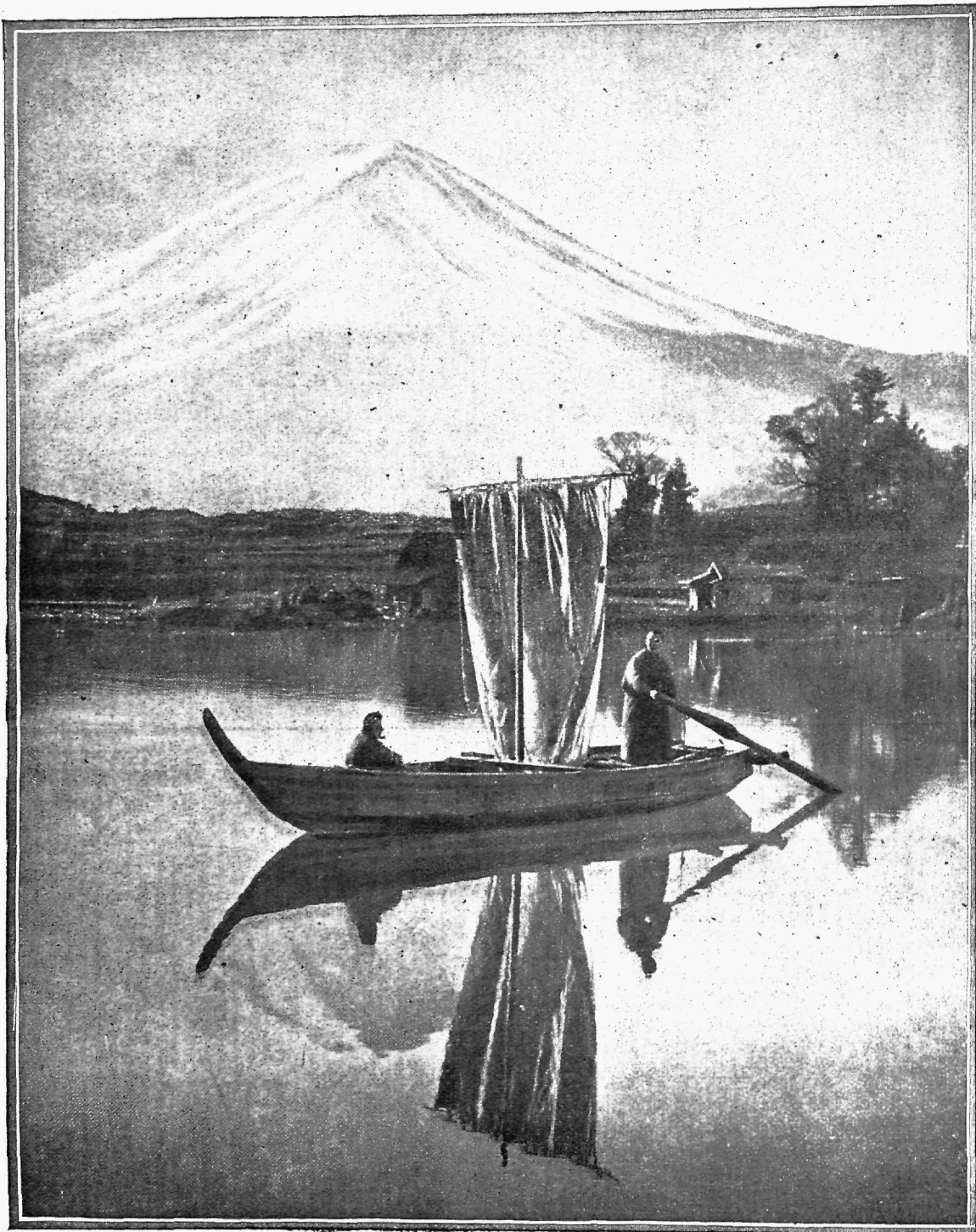
Uus raudtee-pääjaam Tokios

Marunauchi ehitus Tokios

vabrikut, 5,450 panka, 4,527 templit ja pühimuspaika, 2,957 kooli ja raamatukogu, 358 teatrit, kinot jne. ja 5,214 muud ehitust, kuhu kuulusid muuseumid, seltsimajad, ajalehtede-toimetused jne. Juba neistki arvudest näeme, muu seas, jaapanlaste teatri- ja kunsti huvi. Suurem teater on Imperial, kus euroopa, pääasjalikult saksa, töid jaapanikeelses tõlkes ette kantakse.

Tokio lähedal on moodsa Jaapani kõrgete ehitustega ja pikkade vabrikorstatnatega Osaka, kus oli 1,346,471 elanikku. Schogunaat Tokugawa ajast pääle nimetatakse Yedo (Tokio), Kyoto ja Osaka linnu üheskoos Sanga no Tsu — kolmiklinnaks: Yedo — schoguni asupaik, Kyeto — keisri residents ja Osaka ehk „Naniwa“

Jaapani maastik Fudschu Yama mäega

See pühamägi-vulkaan on jaapani maastiku sümbolina isegi pärismaalaste ehteasjadelle maalitud

— kauplemiskeskpunkt. Läbi Osaka linna voolab Yodogägi, mis Biva järvest oma alguse saab, moodustub linnas hulga kanaale, mis esile töi vajaduse hulga sildade järele, mille tõttu seda linna ka „Jaapani Veneetsiaks“ kutsutakse; ka Tokios loetletakse 583 linna- ja 309 erasilda.

Toyotomi Hideyoshi (jaapani kangelane 1536—1598)

pani aluse Osaka kasvamisele. Tema ajal ehitati suured lossid ja majad, mis tänini moodstate ehituste kõrval seisavad ja võimaldavad võrreldes vaadelda endist Jaapani praegusega, kus nüüd kihutavad autod, elektritrammid ja kus elanikud kannavad euroopa-riideid. Et veel eht Jaapanit näha, tuleb üles otsida vana Kyoto tempellinn Nara või Nikko.

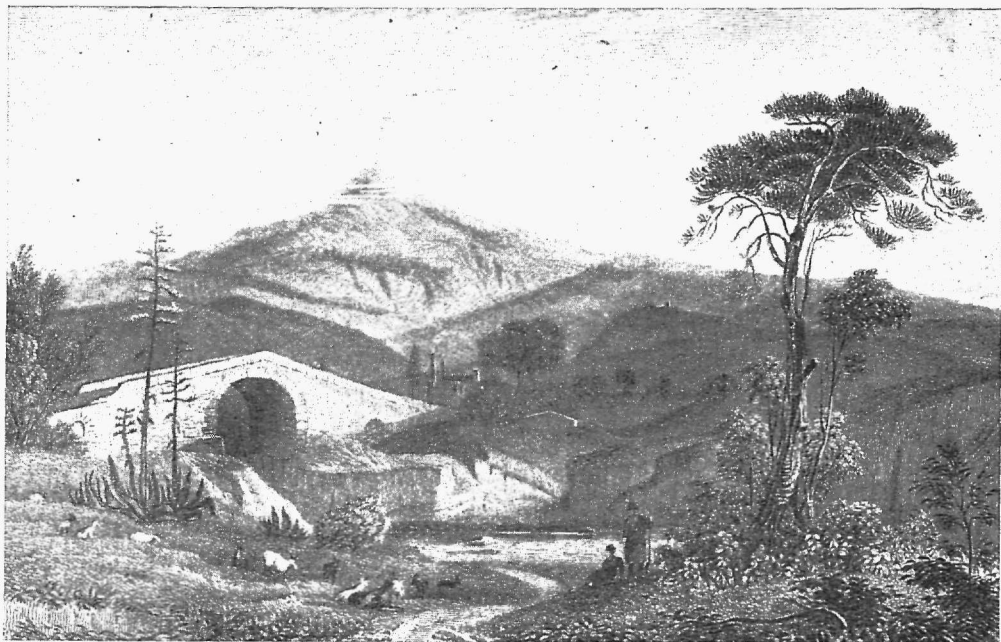
„Odamehe“ lugejad, — toetage „Odameest“ soovitades, tellides! Iga uus lugeja ja tellija võimaldab kirjastusel ajakirja väärtust ja sisukust tõsta. Kui iga senine meie ajakirja ostja ja tellija omast tutvuskonnast uue „Odamehe sõbra leiab, võib kirjastus „Odameest“ märksa odavamana müügile lasta. Julgeme loota, et senninegi sõbralik poolehoid, mis meid on julgustand väärtuslikku eesti pildiajakirja luua, edaspidi laiematesse hulkadesse ulatades aitab väljaandjal kirjastusel „Odamehe“ sisukust veelgi tõsta.

Maavärisemisest ja vulkaanidest

Kõigist loodusnähtusist, mis meie maakera pinnal ilmsiks tulevad, on kõige võimsamad ja koledamad vulkaanide tegevusja maavärisemised. Tormi ja veeõnnetuste, tule laastamiste ning isegi välgu hävitava jõu vastu on abinõusid ja takistusi leitud. Mis peaksime aga tegema hiigljõudude vastu, mis kogu kontinendi värisema panevad nagu tugev haamrilööök laua? Või vulkaaniliste purskamiste vastu, mis terved mäed pilvedesse paiskavad? — Nii kirjutab tuntud vulkaaniliste nähtuste uurija M. W. Meyer.

Nüüd kuuleme jälle kusa-gilt kaugelt ülesärritatud maa hirmutegudest, kes oma lapsi hulgaviisi neelab ja nende elu-ased hävitab. Need teated panevad meid kesk isikliste hädade keerist aga ainult silmapilguks mõtlema, sest et paljud endalle küllalt selgesti ette kujutada ei suuda, mis maavärisemine tähendab ja kuidas ta ettepuutuvatesse inimestesse mõjub.

Vulkaani tegevuse ennustajaks on suits, maaalused tõuked ja laava voolamine, kuna suured maavärisemised tulevad täitsa ootamata, äkki, ning esimene tõuge on alati kõige tugevam ja hirmsam. Juba see esimene

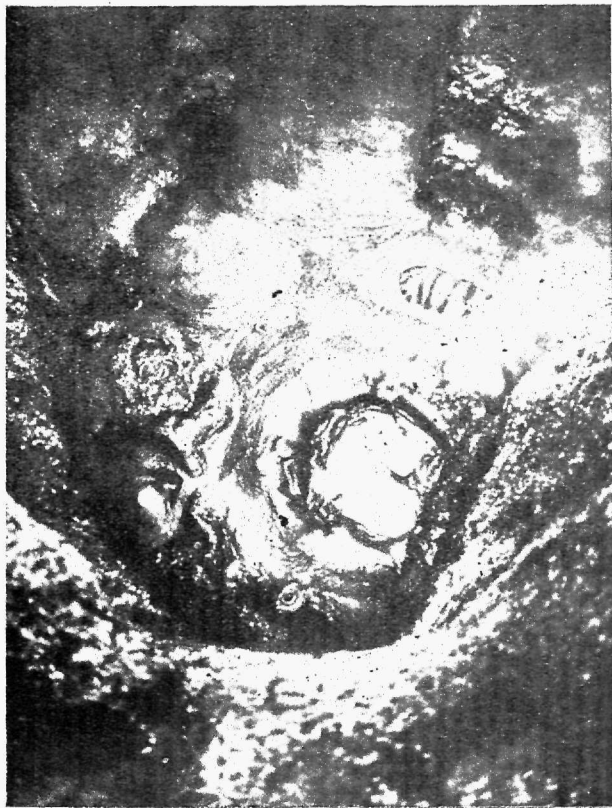

Etna ühe vana gravüüri järele

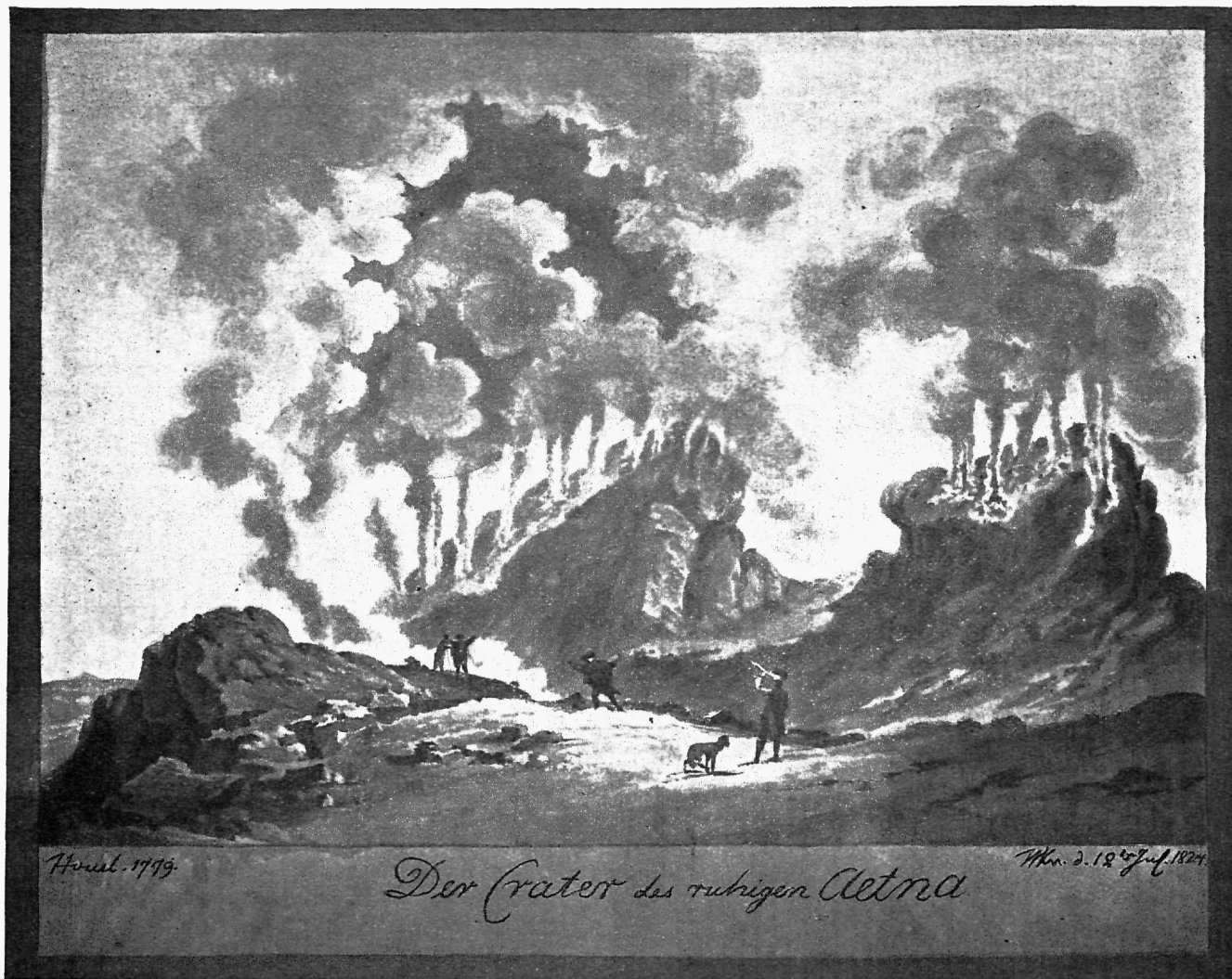
tõuge algab laastamist, sünnitades ühtlasi üldist segadust, mis võimataks teeb järgnevate tõugete tugevuse ja tagajärgede jälgimise koha pääl. Seda näitavad tagantjärele seismograafid, kes maapinna vapustused täpselt üles märgivad. Need vapustused on nii tugevad, et nad kogu maakera värisema panevad, nõnda et seismograafi nõi kõige kaugemal, planeedi teisel küljel liikumise ülesmärkida võib, nagu näha Hamburgi seismogrammist viimase suure maavärisemise puhul. Kui Meyer kirjutab, et maaalused jõud terved mäed õhku võivad paisata, siis pole see mingi fantastiline liialdus; seda tõestab Krakatoa hirmus tegevus 1883. a., kus terve saar õhku lendas ja aastate kestes määratust kõrgusest tolmana alla langes, sünnitades õhtuti iseäralisi videviku nähtusi.

Vulkaanide tegevus ja maavärisemine avaldub väga mitmesugusel viisil, samuti, kui nende mõju on väga mitmesugune. Aastal 1902 heitis Martinique'i saarel Mont Pelée mürgise gaasipilve välja, mis mäelt alla valgus ja vulkaani jalal asuva St. Pierre'i linna elanikud viimseini lämmatas ja põletas. Suurel Etna purskamisel 1669, mis kolm kuud kestis, tekkis kraateri küljele 18 kilomeetri pikkune hiigla lõhe, kust nii suurel hulgal laavat välja voolas, et sellest uus Monte Rossi mägi tekkis. Laava laine mattis enda alla 60 ruutkilomeetri suuruse pinna, hävitades 12 alevit ja suure osa Catania linnast, ning valgus siis merre. Etna viimasel purskamisel käesoleval aastal ulatas laine kõrgus 20 meetrini ja sünnitas suure kiirusega edasi tungides hiiglakahjusid, mis kõigil ajalehist teada.

Ei või mingisugust kahtlust olla, et vulkaanilisel tegevusel ja maavärisemisel ühed põhjused on; sest vulkaanid asuvad kõik just maavärisemise piirkondades. Igalpool, kus me suuri maapinna vajumisi näeme, nimelt sääil, kus selle läbi mered on tekkinud, asuvad rannapalistustel kas praegu tegevuses olevad või kustund vulkaanid. Et teadus maa sisemuse seisukorra asjus veel mingisuguselle kindlale seisukohale pole jõudnud,

Vesuvi kraater õhust

Etna kraater vaiksena

E. R. Muuseumi kog.

vaid ainult oletustele võib tugeada, ei ole ka maavärisemise põhjuste asjus selguselle jõutud.

Maavärisemisi võis olla mitut liiki. Suure osa geoloogide arvates on kolme liiki maavärisemisi: vulkaanilised, mis tegevuses olevate vulkaanide läheduses ilmsiks tulevad, ja enam-vähem kohalikku iseloomu on maavärisemised, kus pind maaaluste uhtumiste tagajärjel alla langeb ja kaugelle ulatavaid maa kõikumisi ei ole, ning kolmandaks tektoonilised, missuguste hulka kuulub kaugelt suurem osa maavärisemisi kõige suurema kõikumispiirkonnaga. Viimast liiki maavärisemised tulevad ilmsiks murdmägede ligiduses, kus maavärisemisi juba ennemgi olnud. See näitab, et maa kihtide kohalt libisemine ja kärsemine sügavuses veel edasi kestab. Maavärisemiste juures mängivad suurt osa ka hirmsad maaalused plahvatused, mis maa sisemuses tekivad keemiliste muutuste või tasakaalu kaotamise läbi maakihtide liikumise tagajärjel. Asub sarnase maavärisemise tsentrum ookeani all, siis sünnivad määratud lained, mis samuti hävitavalt võivad mõjuda, kui tõuked kontinendil.

Mis puutub maavärisemise hädaohtu, siis võib kahjuks küll kindlasti öelda, et selle lõppu niipea lootda ei ole. Inimesel, kes vulkaanilisel maaalal asub, ei jää muud üle, kui oma maju nii ehitada, et maavärisemine neid ei purustaks. Viimane kohutav katastroof Jaapanis on aga kahjuks jälle näidand, et ka siis julgeolek täitsa kindlustatud ei ole, sest siin ehitatakse juba aastasadu ainult madalaid puumaju, väljaarvatud linnades, kus viimasel ajal küll pääasjalikult moodne arhitektuur on kõrgeid kivimaju püstitand, kuid hiljutine maavärisemine purustas nii ühed kui teisedki. On huvitav tähele panna, et inimesed paljugi ei karda, mis tõesti kardetav. Nii ei kardad inimesed elada terviselselt halbades maakohtades, nagu Indias, kus inimese keskmine eluiga ulatab kõigest 30 aastani. Samuti unustavad nad vulkaanide tegevuse koleduse ja asuvad varsti päälle selle tegevuse raugemist uuesti vulkaani jalale elama, sest et sääal rikkalikult viljakandev maa-pind on.

Kuulutustel on „Odamehes“ suurem mõju kui üheski päevalehes, mis läbilugemise järele ära visatakse. „Odamees“ jääb aga kauaks ajaks lugeja lauale ja köidetakse raamatukogudesse. Seda on hinnatud väljamaal, kus ajakirjades üliohtvalt reklameeritakse.

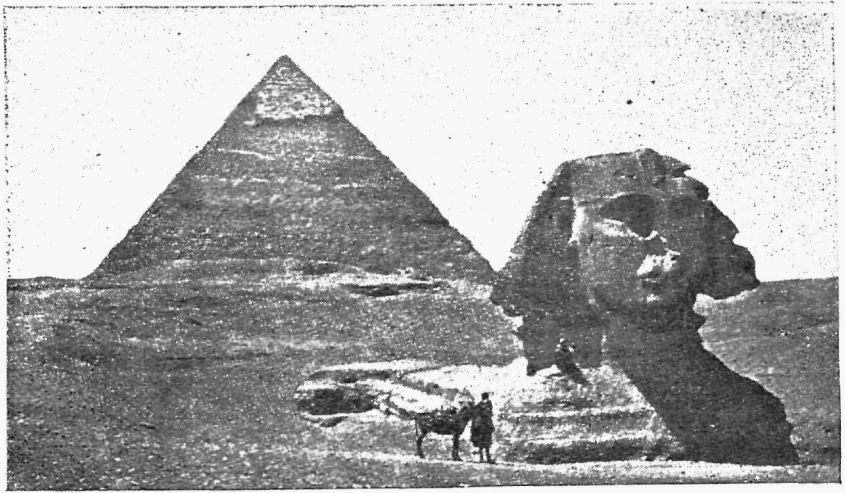
„Odamehe“ lugejakond on ostuvõimulisem ja huviküllasem osa meie rahvast.

Vaaroo needmine

Hiljutised lord Carnarvoni väljakaevamised Egiptuses ei äratand suurt tähelepanu mitte ainult haruldaste arkeoloogiliste leidude vaid ka kaevamist juhtijate teadusemeeste imeliku saatuse pärast.

Kõige peält peame käsitatava küsimuse selgitamiseks mõne sõna ütleva muinasegiptlaste usust. Kauga ei mõistetud hieroglüüfide kirja lahendada. Alles Napoleoni võit arablaste üle püramiidide juures võimaldas euroopa teadusemeestel Egiptuse muinajäänuste uurimise. Leiti hieroglüüfikirja mille juures oli paralleelselt greekakeelne tekst. Sellest pääle avanes võimalus lahendada senni salapäraseid hieroglüüfe. Käesoleval ajal on vanade egiptlaste kirjalikud muinajäänused, muu seas ka n. n. „Surnute raamat“, loetavad.

Egiptlased uskusid elu pääle surma, kuid ainult siis, kui surnukeha kõdunematult alal püsib. Inimese või looma astraalne keha, mis on nagu õhuline koopia reaalsest olevusest, võib ainult senni püsida, kui seisab hävinematult füüsiline keha. Sellep. püüdsid vanad egiptlased surnukeha igal tingimusel kõdunemast hoida. Nad immutasid seda kõiksugu vaikudega, mässisid isesugusesse linasesse riidesse ja katsid näo maskega, mis surnu näo järele tehtud. Haud oli surnule kodus, millega võrreldes elupäine maja ainult ajutine varjupaik.

Sfinks ja Cheopsi püramiid

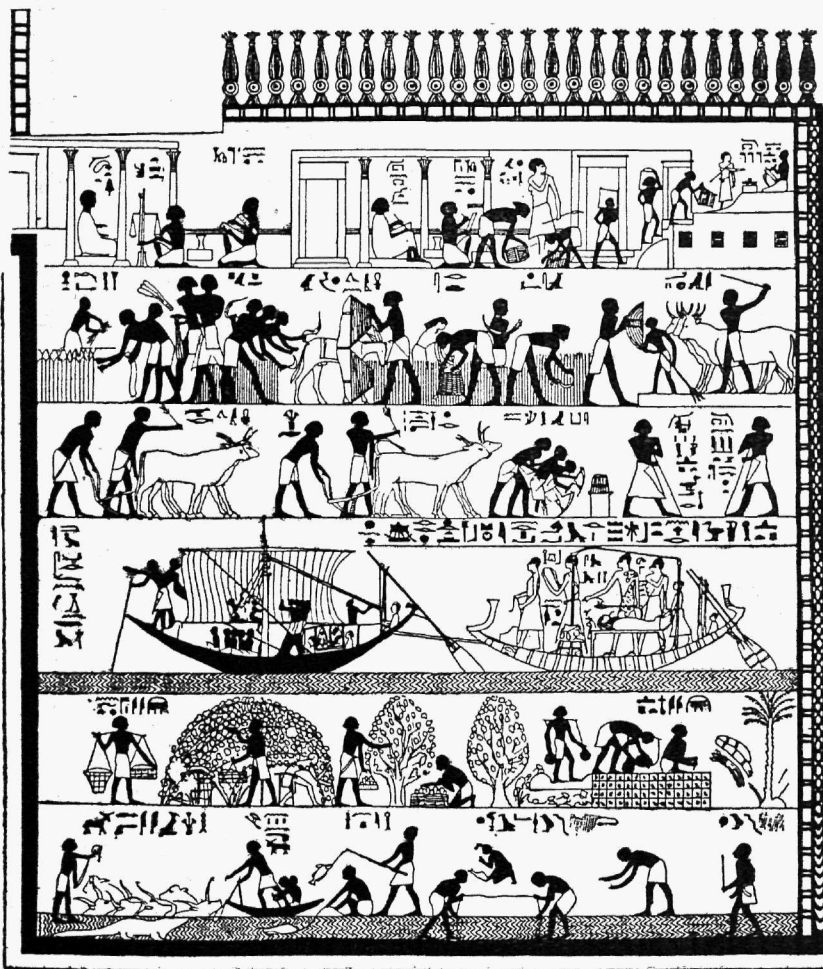
Haud oli tehtud vastavalt elavate ettekujutusele elust pääle surma. Temas pidi olema: tuba surnu hingele, kuhu elav inimene iialgi ega mingil kombel ei tohtind sisse astuda, kui sinna juba surnukeha muumiana asetatud. Siis tuba astraalsetele kehale, kuhu preester ja surnu omaksed ohvri andeid ning tarbeid uues elus tõid. Egiptlaste usu järele pidi aga surnu hing 3000 aastase hauas elamise järele omast kehast, muumist, vabanema ja taeva, hingede ilma, minema.

Haudu raiuti kaljusse või ehitati maa sisse. Vanad greeklased nimetasid hauda püramiidiks, mis tuleb sõnast „püramos“ ja tähendas erikujulist nisuleiba. Praegusel ajal on sõna „püramos“ arabiakeelde üle läind ja uue tähenduse, nimelt „rikkus“ saand. See on seletatav sellega, et arablased röövides vanu haudu tihti rohkesti igasugu väärtasju j. m. varandust said.

Inglane lord Carnarvon, kes hiljuti vaaroo Tutankhameni haua leidis, asus arstide nõudmisel u. 12 aasta eest Egiptusesse tervist parandama. Huvitatuna Egiptuse muinasajast algas ta arkeoloogilisi uurimisi. Töö ei annud esialgu mingid tähelepanu väärivaid tagajärgi, kuid Tutankhameni haua leid oli niivõrd suure tähtsusega, et tasus kogu elutöö.

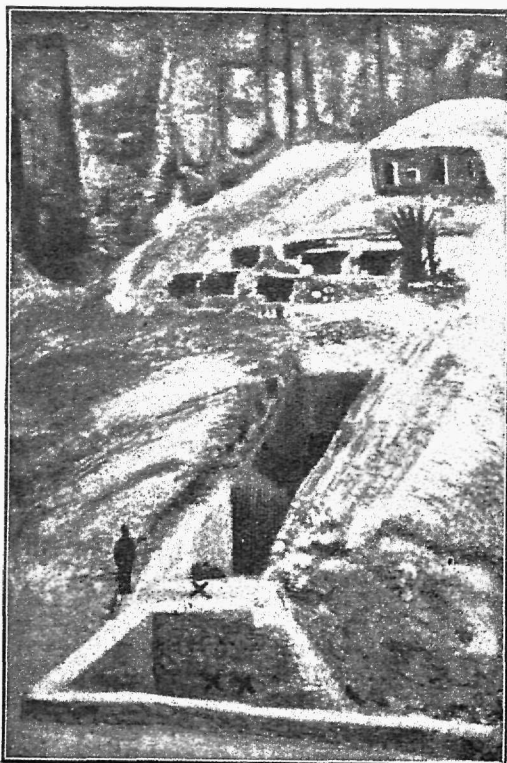
Tänavuses „Odamehes“ nr. 4 (8) tõime juba oma lugejatele kirjelduse ja üksikasjalisi pilte sellest haruldasest leiust. Käesolevas nrs. tahame aga lugejatele selle leiu puhul kordund „saatuslikkusest“, mis kogu maa-keral rohkesti kõmu teind, kõnelda.

Teatavasti leiti muude asjade seas vaaroo Tutankhameni hauast kiri, milles surnu ähvardab needmisega ja kiire surmaga igaüht, kes peaks julgema tema hauarahu rikkuda. Ühes teatega lord Carnarvoni leiust lagunes ka sõnum vaaroo hoiatusest ajakirjanduse kaudu laiali. Sensatsiooni-ahnet publikumi huvitas Tutankhameni needmine seda enam, et praegu Lääne-Euroopas rohkesti okkultismi ja müstikat harrastatakse. Juhtumus tõestas ebausklikke kartuseid: lord Carnarvon suri. Juba varem oli ta mitmendat puhku

Vanad egiptlased töö juures

Illustr. „Odamehel“ ilmutavast raamatust „Vana Idamaa“

Lahtikaevatud sissekäik Tutankhameni hauda

verekihvtituses olnud, kuid igakord Dr. Ginsoni operatsiooni abil pääsnud.

Ka seekord sai Carnarvon verekihvtituse ja Dr. Ginson kutsuti Londonst kohale, kuid tormi tõttu viibis laev. Arst jäi Kairos rongile hiljaks ja kui ta kaubarongi taha haagitud vagunis k. 10 paigu hommikul päralt jõudis, oli Carnarvon juba 8 tunni eest verekihvtituses surnud.

Operatsioon, mida lordile keegi teine arst tegi, ei õnnestand ja sündis imelikudel olukordadel. Äkki kõige kriitilisel operatsiooni momendil kustus elektrivalgus ja kirurg pidi töö katkestama.

Inglise spiritistid kuulsa kirjaniku Conan Doyle'iga eesotsas püüavad tõendada, et lord suri vaarao needmise ohvrina. Ta tuletab meelde üht vana lugu. Britimuseumis olnud kellegi noore egiptlanna muumia, mis toond õnnetust kõigile, kel temaga mingisugustki tegemist olnud. Jsikki, kes pidand aruandega selle muumia üle esinema, langend needmise alla, — surnud soojatõppe. Lõppude lõpuks olevat sellest muumiast koopia tehtud, kuna algupära keldris hoitud.

Huvitatuna salapärasest muumiast ostnud keegi rikas ameeriklane ta omale ja viind Ameerikasse. Kuid teel pörgand laev jäämäega kokku ja hukkund.

Selle laeva nimi olnud — „Titanic“.

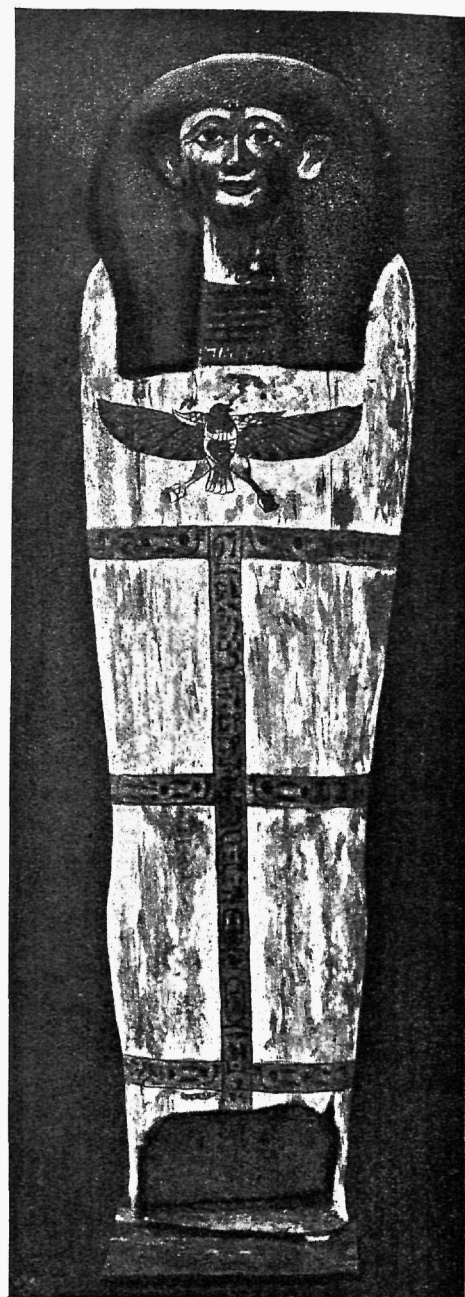
Ilmasõja järel elab Euroopa raskeid aegu üle, mis soodsad igasugusele ebausule. Käesolevalgi korral unustatakse, et

vanade egiptlaste usu järele muumia surnu hingele ainult 3000 aastat tarvilik, kuna Tutankhameni muumia on palju vanem. Järjekult ei võind Tutankhameni needmine lord Carnarvoni surma põhjuseks olla. Ebausk on aga vaarao kättetasumise tõenduse saand Carnarvoni abilise surmaga. Kas ka halenaljakat Tutankhameni viina lugu vaarao kättetasumiseks arvata, millest väljamaa ajakirjanduses lärmi tehti? Lugu oli õieti nii, et kui lord Carnarvon Tutankhameni hauda avas, siis leidis ta säält ka muu seas kanne või pudeleid mingisuguse sodiga, mida vaarao teise ellu kaasa antud viinaks peeti. Lord oli ühe niisuguse haruldase käärapudeli oma Londoni klubi-sõpradelle saatnud, kes kallist märjusest pühalikult joonutena äkki hoiatava telegrammi said: „Pudelis vaarao sisikond. Carnarvon“.

Oli lugu sellega nüüd kuidas oli, kuid Tutankhameni hauda leid on rohkesti helevust toond mitte üksinda oma suure tähtsusega, vaid ka igasuguse ebauskliku kõmuga. Ainult mood ei kard muumiate needmist ja kasutab juhtumist luua igasuguseid „Tutankhameni“ kleite, pluuse, kü-

Näide Tutankhameni moest

Vaarao Tutmosis I-se surnukirst

baraid, kotikesi ja kas või üksikuid joonistusekesigi naiste tarbeasjul. Nähtavasti armastavad naised rohkem uut moodi kui kardavad vaarao kättemaksmist.

Meie peame aga ka meelde tuleutama, kui palju muumiaid on aegade jooksul oma haudadest välja toodud. Neid on igas euroopa muuseumis ja vaevalt võidakse uskuda, et Euroopa kannatused, maailma sõda kogu oma tagajärgedega, on muumiate kättemaks.

Kuid praegune inimkond ei ole mitte ainult ebausklik, vaid igatseb järjest tõendusi oma ebausule.

Pidu

K a t k e n d

O. Luts

Elus on tähelepandud, et kui n. n. meesterahvas kord sattus naisevõtmise hoogu, ja tal see esimene „sats“ ehk „loomus“ nurja läks, et ta siis ei jätnud ega jätnud enne, kui leidis järgmise, s. o. mõne uue silmatera, keda jälle püüdis viia abielu randa sama väega nagu esimestki, kui mitte veelgi suurema õhinaga. Selle tõe või tähelepaneku võtab nende ridade kirjutaja kaenlasse nagu viiuli ja viib ta käesoleva kapiitli psükoloogiliseks aluseks, paludes seda vastu võtta nagu aksioomi, sest asjaolude järkjärguline arenemine 1) ei mahuks selle päättüki raami ja 2) ei tunne autor esialgu isegi täielikult seda arenemiskäiku. Seepärast palun leppida palja faktiga.

Minul on ammust ajast see halb komme — aegajalt teha külaskäike oma häile sõprule ja truudelle naabritele niihästi linnas kui ka maal; veel pahem on see, et ma neist külaskäigest pärast teistele kõnelen; veelgi pahem, et neist kirjutan; ning hoopis paha — et neid kunagi täpselt ei kirjelda, vaid, sattudes hääse tujju, omalt tihti juurde lisan asju, milliseid pole olnudki.

Kuid nüüd siiski püüan . . . võib olla, et ometi püsin tõe alal ja kordki elus pääsen oma pahemast pahest.

Kui hiljuti jälle olin võõrsil oma sõbra juures Paunveres, siis juhtus sääl niisugune lugu, et tuli ja „astus üles“ kohalikus seltsimajas miskisugune 18 järgu näitlejategrupp kuskilt kodumaa 19 järgu linnast. Muu seas pidid need olema ühe tähtsa teatri paremad jõud, nagu seisis kuulutuslehil. Tantsuks mängis kohaliku pulliühisuse orkester herra Kolkmanni juhatusel.

Et ma peol kindlasti lootsin näha oma armsaid koolivendi Joosep Tootsi, Georg Aadniel Kiirt ja teisi, siis muidugi olin aegsasti platsis. Kuid ühtki meest polnud veel pidumajas, ja vist küll sel lihtsal põhjusel, et nad, kui elutargad isikud, väga hästi teadsid, et iga mõistlik maapidu algab vaid kolme ja poole tunnilise hiljaksjäämisega.

Nii oli mul aega küllalt vaadelda kohal olevaid ja kohale tilkuvaid pidulisi ja pidukorraldajaid.

Kassameister istus kassas nagu kuningas Saalomon kohtujärjel ja luges ajalehte „Sinine Esmaspäev“.

Temast läks mööda väike, küürak mehike, paberirull kaenlas, näoga: „See asi vaja kohe, meeles olles, ära õiendada.“ Nähtavasti ka üks pidutegelastest.

Selle järele magus poiss nagu võru vorst — kindlasti näitleja, s. t. üks neist parematest jõududest.

Siis üks armastaja paar, noormehel shimmid ja põlvpüksid, neiu — eesti muistses rahvariides.

Siis üks kohalik äriimees, naeratusega: „Jea . . . See kõik on meie käes tühine asi. Kõik saab tehtud nii ruttu ja osavasti, et . . .“

Üks kahvatu noormees, kes jäi ukse kõrvale seisma nagu minagi, ootas. Kui ta viimaks ometi tuli, siis ajas mokad toruli ja ütles: „Kas sul häbi ei ole, Maali, sa alati lased oodata!“

Salkkond neidusid ja noormehi korruga, viimaste hulgas üks porine; üksteist rusudes, muljudes, näpistades, kiljudes.

Siis veel igat sorti isikuid, ning tekkind vaheajal keegi pikk, kõhn neiu, nagu piksevarras, tulipunase kübaraga, kellele mõttes panen nimeks: Jaama-ülema abi.

Päale selle avati üks kõrvaluks jalutusruumi ja ilmus nähtavalle isand, matsutades rasvaseid mokki. Tal väga oli piduperemehe nägu ja nähtavasti oli ta alles praegu sõõnd miskit õige maitsevat. Silmitses pidulisi, naeratas, kõneles kellegi teise isandaga ja siis kõlistati kolm korda iga kolmveerand tunni tagant.

Viimaks ometi löi pulliühisuse kapellmeister Kolkmann oma orkestrille otsekui küüned sisse ja kiskus säält välja vägeva marsi. Marsi järel pidas keegi prillitatud isand väga pika ja väga arusaamatu kõne, kus juures ise higistas nagu schveitsi juust ja jõi vett umbes poolteist pange. Ja alles siis hakkasid näitelaval jandama kuulsa teatri kuulsamad jõud.

Kuid minu sõpru polnud ikka veel näha.

Juba tahtsin tõusta, et minna värske õhu kätte, kui minu kõrvale, tühjale toolile, tekkis keegi isik, kes sääl varsti hakkas kohisema nagu Põhja laht. Muidugi ei võind ma poolpimedas saalis hästi näha oma naabri nägu, aga see kohin oli mulle tuttav endisest ajast ning tekitas minus vanu mälestusi. Hääl õne pääle puudutasin kohiseja põlve ja küsisin poolvaljult:

„Vabandage, kas te pole herra Kiir?“

„Jah, jah,“ vastati kähku. „Kiir jah. Mis on? Kes teie olete?“

„Mina — Luts — teie koolivend.“

Kohin läks järsku valjumaks ega kuulutand miskit hädad. Sest juba ammust ajast, Joosep Tootsi pulmast saadik, oli mul sääl kuski vana võlg ja nahatäis soolas. „Selle,“ kõhkusin, „vist saan täna kätte.“

„Luts . . .?“ öeldi viimaks kaunis kahtlevalt.

„Jaa, jah — teie koolivend.“

„Hmh . . . No kuidas te siia saite?“

„Tulin pidule.“

„Ah nii. Noh, hea küll, kui näitemäng lõpeb, siis räägime pikemalt.“

Rahvahulk lainetab nagu Geneetsareti järv. Mina ja minu koolivend tunneme endid ses möllus otsekui kaks väikest lootsikut. Sõjad, hädad ja ohud ja uued riigid on koolivenna hingest kustutand vaenu, mis tal kunagi ehk oli minu vastu, praegune pidutuju koguni lähendab meid teineteisele. Georg Aadniel Kiir võtab mu käsest kinni, talutab läbi rahvamurru, mis otsekui imeväel on suurenenud just tantsu eel, ja viib mu einelaua ruumi. Sääl istume laua juurde, koolivend tellib pudeli mõdu, laseb kihisevat gaasi, nagu nõelu, läbi nina ja jutustab oma elukäiku.

„Jaa,“ algab, „kaua aega pole me enam teineteist näind. Vaheajal on palju, palju asju muutund. Hii, palju ma isegi olen läbieländ! Kui te ei usu, siis vaadake, mul on palju halle juukseid peas.“

Ta näib tahtvat minna pikale, mind aga huvitavad pääasjalikult kohalikud sõnumed, sellepärast küsin:

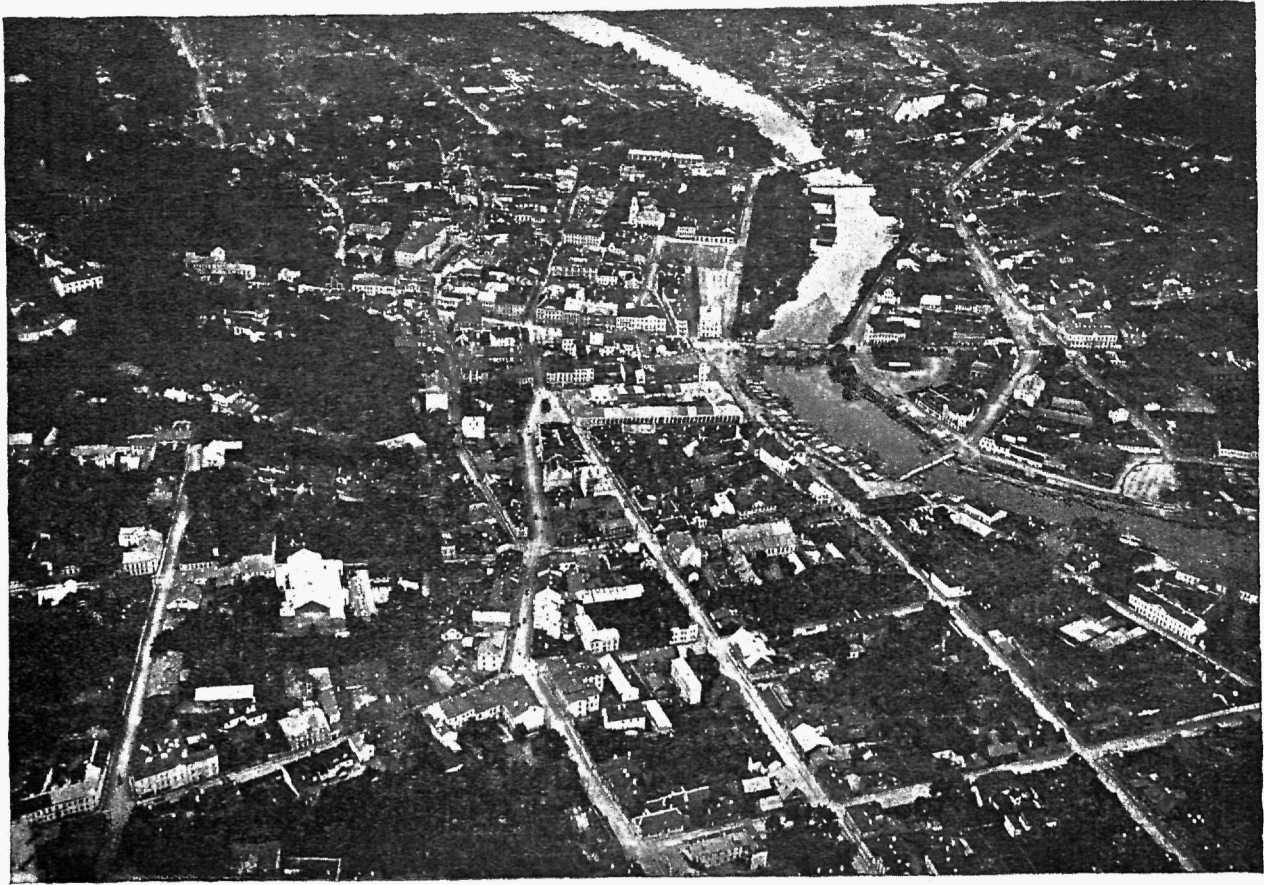
„Vabandage, kas olete poissmees või naisemees?“

„Hii! Poissmees praegu veel küll, aga mitte enam kaua.“

„Ahah, saan aru. Soovin õnne!“

„Täna väga!“

„Kes ta niisugune on või nii . . . kui küsida tohib?“

Tartu aeroplaanilt
Ülesvõetud tänava suvel A/S „Aeronaudi“ aeroplaanilt „Sablatnig“

Foto Golubev

„Siitsamast, Paunverest. Ta peab ka pidul olema, aga senni pole teda veel näind. Ma jäin hiljaks.“

„Noh,“ algan trööstimistööd, kuid samal silmapilgul kargab koolivend istmelt, nuuskab nina ja kaob piduliste hulka, hüüdes üle õla:

„Oodake natuke, ma tulen kohe tagasi!“

Mis jääbki mulle muud üle kui oodata. Silmitsen naaberlaudkondi, kuid ainsatki tuttavat nägu ei puutu silma. Kuhu on jäänd minu vanad Paunvere sõbrad? Muidugi otsin neist homme üles, aga täna, täna?

Ahaa — ometi üks! Ei — kaks! Ei, ei — neid on koguni kolm. Rahvahulgast otsekui ujub välja Joosep Toots oma noore naisega; kolmas on tema naise õde Aliide.

„No, tere ometi! Tere, tere, tere! Oh sa armas aeg! Nii kaua aja pärast! No kuidas ja mil kombel ja ega see ometi pole viirastus?“

„Ei, see ei ole viirastus.“

„Siis istume ometi, jumala pärast, ja ajame paar sõna juttu, jäägu pidu kus see ja teine.“

Kuid veel pole me saandki istuda, kui keegi seljatagant mu käisest kinni haarab ja mind energiliselt eemalle tõmbab. Koolivend Kiir!

„Lubasite oodata,“ ütleb ta pahaselt, „nüüd aga lähete teise laua juurde. Ma näen, te jälle tahate mind haavata!“

„Aga,“ kogelen, olles kahe tule vahel, „kas me ei võiks viibida üheskoos?“

„Ei.“

„Noh,“ vabandan end Tootside ees, „siis pole miskit parata. Lubasin jääda koolivenna Kiire juurde.“ Ja pisut tasemini: „Aga homme, siis tulen tingimata.“

„Nojaa,“ pilgutab Toots silma, „ega pole tõesti miskit parata. Kahju küll, aga trööstime end homsega.“

Kiir on juba endise laua juurde asund, heites minu poole pahaseid pilke. Säälsamas, tema vastu, istub keegi noorepärane neid, ja kui ma natuke terasemalt vaatan, siis pole see keegi muu, kui sama piksevarras, keda ennist nägin tulipunase kübaraga, — Jaama-ülema abi.

„Vaadake,“ ütleb koolivend pühalikult, tähendades oma kaaslaste päale, „siin on neiu Siimus, minu pruut.“

„Väga rõõmustav!“

Jaa, ega ei mõista miskit öelda, ta' on kaunis pikk, ta peaaegu ulatab seltsimaja ülemise korra aknast sisse vaatama. Tema luiseid, aga võrdlemisi laiud õlgud ehib ootamata pisike päa, mis paistaks veel väiksemana, kui seda — vist omakord ootamata — ei ümbritseks üpris lopsakas juuksepalnik. Milles aga pole miskit ootamatut, on neiu rahulikult vaatlevad jumala ilma ja inimesi.

„Nii,“ tähendab koolivend irooniliselt, „sipelge nüüd, kulla isand, ja rabelege nii palju kui tahate, aga tänase õhtu peate meie seltsi jääma. Ma tean küll, et Toots teie peale hammast ihub, nagu talle üldse kõik korda läheb, mis mina ka iganes ette võtan; kuid las' ta ihub, las' ta ihub — peab ometi mõneski asjas võit minule jääma.“

Ma ei tea, kas Toots 'ihub' või ei 'ihu', kuid mina ise lendaksin sinna teise laua juurde nagu udusulg. Aga ometi ei tohi ma koolivenda Kiirt jälle pahan-dada. Trööstime end homsega, nagu ütles Ülesoo kuulus peremees.

Vilu sügisöö. Meil on nii pooltäit üks tee, sellepärast sammume seltsis: koolivend Kiir, Jaamaülema abi ja mina. Kummalgi pool maanteed pimedad, vaiksed majad. Ainult säält eemalt, meie seljatagant, kostavad piduhääled.

Ah jaa, ta on õmbleja, siinsamas Paunveres. Korraliku töö, mõõdukate hindade ja lahkuse tõttu tellijate vastu on ta varsti saand kohalikkude neiude ja naiste sõbrannaks. Ja Georg Aadniel Kiir armastab teda. Meeste, eriti noorte poiste lõuad muidugi ei seisa kinni, ning tagaselja ollakse väga vahva teda pilkama nii... natuke pikapoolse kasvu pärast. Aga mis läheb see neile korda! Kõnelgu! Pilgaku! Nemad armastavad teineteist. Ja sellest on küllalt.

Õmbleja maja ees peatame. Säält sirutab Kiir oma käe välja nagu vaim näitelaval ja hüüab paatosega:

„Jah, Juuli! Pilgaku! Hirvitagu! Mis puutub see meisse. Meie armastame teineteist. Ja seda ei häbene ma lausa tunnistamast oma koolivenna juuresolekul. Kui temagi tahab meid välja naerda, siis tehku seda.“

Ja vilul sügisööl annab ta oma pruudile kuuma, nii umbes maikuu laksuva musu.

Mina seisan pisut eemal, natuke häbelik, natuke üllatatud: Kiire karakteris on tulnud ilmsiks heroistlik joon.

Ja tõesti: Eks ole Jumal tema Juuli nii pikaks loond. Ja ometi pole inimene mõni ritv, et tal võiks tükk otsast maha lõigata. On see ta ainus viga, siis pole see üldse viga.

(Võib olla, et järgneb. Võib olla, et ei järgne)

Pääta ratsanik

Mayne Reid'i romaan

Järg

„Olete vist küll und näind,“ ütles Stemp juba pehmemalt. — „Ükski madu Tehhases ei roni üle jõhv-nööri, kinnitan Teile. Noh, esimene oli seinä ääres, kui te nööri ümber onni vedasite; ega neid ometi kaks võind olla!“

„Kas näete, kus koht on, kuhu madu mind hammustas!“ hädaldas Felim rinda paljastades. — „Siin oli teine madu. Püha Neitsi! Mis minust nüüd saab? Ma põlen kui tules!“

„Madu?“ ütles kütt küsivalt ja hoidis küünla rinna ligidal, et punetavat kohta iirlase rinnal lähemalt vaadata. — „See ei ole mao hammustus, see on midagi pahemat!“

„Pahem veel, kui mao hammustus, mister Stemp!“ karjus Felim. „See tähendab, mu elu on hädaohus?“

„Vaatame järele, kui ruttu üht rohtu leian, siis võin teid aidata; kui ma seda ei leia, siis ei ole midagi parata, mister Felim!“

„Mis see tähendab?“ küsis Moris ja silmitses teenri rinnal punast jutti, mis nagu tulise nõelaga oli põletatud. — „Ütelge, kas see kardetav on?“ küsis peremees külaliselt, märgates, et küti nägu tõsiseks läks.

Stemp läks onnist välja, Moris talle küsides järele.

„Need on kihvtise paljujalgse jäljed.“

„Kas ta Felimi on hammustand?“

„Ei usu veel. Sellest on küllalt, et ta säält juba on roomand. Sellest võib mõnikord surm tulla.“

„Jumal aidaku! Mis te nüüd mõtlete teha?“

„Praegu mõtlen, mister Dsherald! Olen mitu korda näind, et inimesed selle läbi surma said kui paljujalgne nende nahka mööda ainult ronis. Kui me ruttu abi ei leia, siis tuleb Felimille palavik; ta läheb hulluks, nagu marukoera hammustamisest. On taimi, mis selle vastu mõjuvad. Kahju, et kuu pilve peitu läks. Tuleb käsitsi kobada. Nägin enne siin lähedal sarnast rohtu. Minge senniks haiget vaigistama, kunni tagasi tulen.“

Kui Felim nägi, et peremees ja kütt toast välja läksid ja teda üksi jätsid, hakkas ta veel rohkem kartma ja jooksis tõinates järele. Moris tuli õigel ajal tagasi ja hakkas oma teenijat vaigistama, seletades, et häda liig kardetav pole.

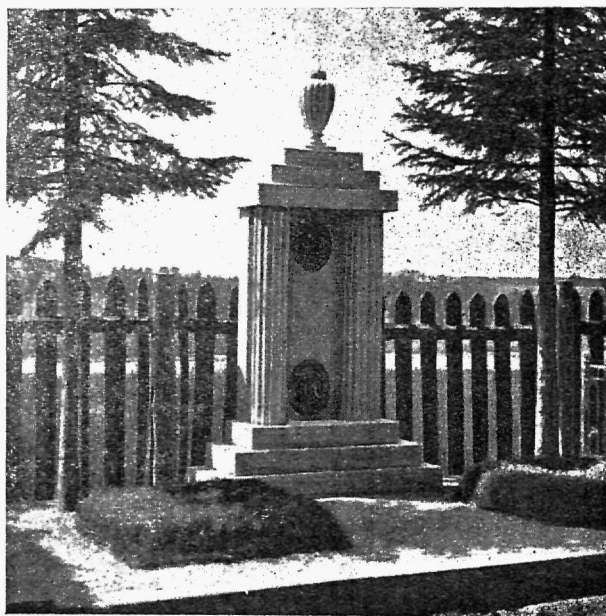
Natukese aja järele ilmus uksele Seb Stemp. Ta näost oli näha, et ta soovitud rohu oli leidnud. Tõesti,

kütil olid käes rohelised, pikergused, okkalised käbid. Moris tundis neis isesorti kaktuse lehed.

„Jääge nüüd rahule, Felim,“ vaigistas kütt kannatajat. Karta ei ole teil enam midagi. Leidsin mõjuva balsami. Ärge kisendage. Te ehmatate kõik linnud, neljajalgseid ja roomajad kahekümne penikoorma kaugusel ümbruses unest. Kui nõnda kaua tõinate, siis tulevad mägedelt punanahksed siia; need on pahemad külalised kui paljujalgsed. Mister Dsherald, olge hää ja valmistage sidemed!“

Kütt lõikas kaktuse lehtedelt okkad küljest, tõmbas koore päält, lõikas lihavad lehed õhukesteks lipledeks ja säädis need siis puhta nartsu päale, mille Moris tõi. Sellega seoti punetav koht Felimi rinnal kinni, kuhu paljujalgne nahka mööda ronides kihvti oli lasknud.

Rohi mõjus kohe. Kaktuse kibe mahl on kihvtile hää vastand. Felim jäi rahulisemaks ja uinus viimaks magama. Paljujalgne pugus muidugi peitu. Stemp läks

Dr. K. A. Hermann'i mälestussammas, Tartus
Valmistatud V. Melniku kava järgi

onnist õue, heitis jälle omale kohale ja magas nüüd kunni hommikuni eksitamata.

Järgmisel päeval olid kõik vara üleval. Felim oli oma õsise hirmu ja häda äragi unustanud. Öhtusöögist ülejäänud kalkuni praetükid söödi suure rutuga ja hakati teele valmistama. Küti abil sidus Felim metsikud hobused kinni. Oma hobust ja kirjut mära talitas Moris ise. Viimast puhastas Moris hoolega ja suges ta toreda saba ja laka lahedaks. Seb Stemp pani seda tähele ja hakkas seletama, et asjata vaev on looma nii suure hoolega puhastada. Vudlei Pointdekster ei ole niisugune mees, kes oma töotusest taganeb. Ütles kakssada dollarit ja annab ka. Stemp ei osand Morisi hoole õiget põhjust ära arvata.

Tunni pärast istus Moris oma täisverd toreda täku seljas ja vedas ohelikkude pidi ilusat laanest püütud mära. Felim tuli teiste hobustega järel. Kiiresti sõitsid nad üle lagendiku. Stemp pidi kõigest jõust oma vana mära nõotama, et teistest mitte maha jääda. Viimsena taga sörkis Tara.

IX. Kindlus

Inge kindluse kohal lehvib tähtiline ameerika lipp. Elu selles piiräärses kindluses oli tsivilisatsioon ja metslikkuse segu, kus pooliti sõjaväe kord ja pooliti rahuaja järg valitses. Näha oli siin mitut tõugu inimesi nende rahvusriideis ja kuulda igasugu keelemurret. Kindlus isegi ei olnud teiste harilikude kindluste sarnane: puudusid tornid, sakilised müürid, vangirakad, vallid ja kaitsekraavid ümber kindluse. Selle kõige asemel oli tugev algaroobipuust püstaed, mis tallisid kahesaja hobuse tarvis ümber piiras. Tallide vahel, nagu pildi täienduseks, seisid mõned savionnid, hospital, aidad, vahthoone, ohvitseride kogukoht ja söögimaja.

Nagu iga kindluse ümber, nõnda oli ka siin kindluse lähedal küla, millest ehk aja jooksul suur linn välja areneb. Suurem osa küla elanikke olid markitandid.¹⁾ Nende poed vaheldusid joogi- ja mängumajadega, kuhu soldatid poole omast palgast jätsid. Mustsilmalised kahtlase kuulsusega preilid, kütid, härgadeajajad, mustangite püüdjad ja ilma kindla ametita isikud on harilik publikum, mis sõjaväe asutuste ümber koguneb, uulitsail kõnnib, avalikkudes kohtades laudade taga istudes sööb ja joob ja mängumajades raha päale kaarte lööb.

Kindlusest ja külast natukene lõuna poole olid asunikude majad Leoni kaldal näha. Kõige suuremal ja ilusamal neist oli lame katus ja valged seinad; see

1) Sahkerdajad sõja piirkonnas ja sõjameeste ümbruses.

oli Casa del Corvo. Põhja pool kerkis kroonikujuline tüse kalju mitmesaja jala kõrgusele.

Selle taga uduses kauguses sinasid Gvadaluupi mäed ja Ljaano Estokaado kõrgustik.

Maastik pakub vaatajalle imeilusat pilti, kui päike selgesti sinisest kõrgusest ilma valgustab, kui hõbekuu hiilgavate tähtede keskelt alla vaatab; kui hommiku vara värskete tuuleõhk lahe poolt õitelõhna üle ärkava maa laiali kannab. Sarnasel varasel päeva algul olid soldatid vahthoone esisel platsil juba jalul. Põhja-ameerika helesinises mundris jalaväelasi, mustakuuelisi dragunid ja tumeroheliste kitlitega karabineere¹⁾ käis üksteise vahelt läbi. Täies mundris oli ainult korralvaja ohvitser, kapten ja vahisoldatid; teised kõik enamasti olid lihtsate flanellbluuside, pehmete viltkübarate ja valgete määrinata saabastega. Siin kõndis ka kütte, põdranahksed kuued seljas, mustangite püüdjad kirjudes mehhiku „serapedes“²⁾ ja „sombreerodes“,³⁾ heletriibulistes riideis indiaanlased inetumalt tätoveeritud nägudega ja pikka patsi pununud juustega.

See oli umbes nädal pärast seda, kui Luisiaana plantaator Leoni kaldalle päralt jõudis. Kolm noort ohvitseri seisis Inge kindluse platsil ja vaatas Casa del Corvo poole. Nad rääkisid eelolevast lõunasöögist ja õhtupeost hiljuti siia jõudnud asuniku juures, kuhu neid oli palutud. Kõneldi ka kohalikkudest iludustest. Kapten Slomen tähendas, et Pointdeksteri tütar oma iluga kõik ümbruskonna kenad kreoolid varjab. Kapten oli teda poolteise aasta eest ühel peol näind. Neiu ilu olla siis päris nõiduvalt mõjund. Omas olekus on ta väga lihtne, räägib targasti ja vastab valusasti igale liigjulgelle meelitaljale. Omalt isalt on ta uhke iseloomu pärand. See on Pointdeksterite perekonna põhijoon.

„Te jutu järele otsustades on too neiu just minu stiili kohane,“ naljatas noor dragun Kenkok. — „Ega ma nii arg ole kui sõber Krosmen. Tingimata hakkab ilusa leedi austajaks.“

„Küll näeme, kas siis veel nii vahva oled, kui miss Pointdeksteriga tutvaks saad,“ ütles Slomen.

„Ära karda! Olen väga tihti ilusate silmade tule all olnud ja sellega harjund; ei karda neid enam.“

„Aga niisuguseid silmi ei ole veel näind.“

„Teid kuuldes võib noort leedit armastama hakata, enne kui teda näindki on. Ta peab siis tõesti midagi iseäralist olema. Millal te teda nägite?“

„Poolteise aasta eest Lafurshei juures peol. Tol ajal hakkas neiu alles seltskonnas käima.“

1) Ratsasoldatid lühikeste püssidega.

2) Mantlid.

3) Õige laia äärtega kübarad.

Peterburi saapatööstus

Rüütli t. 5 TARTUS Rüütli t. 5

Soovitab omas töötoas valmistatud

naisterahva-, meesterahva- ja lastesaapaid
kõrges häädukes. — Töö eest täieline vastutus.

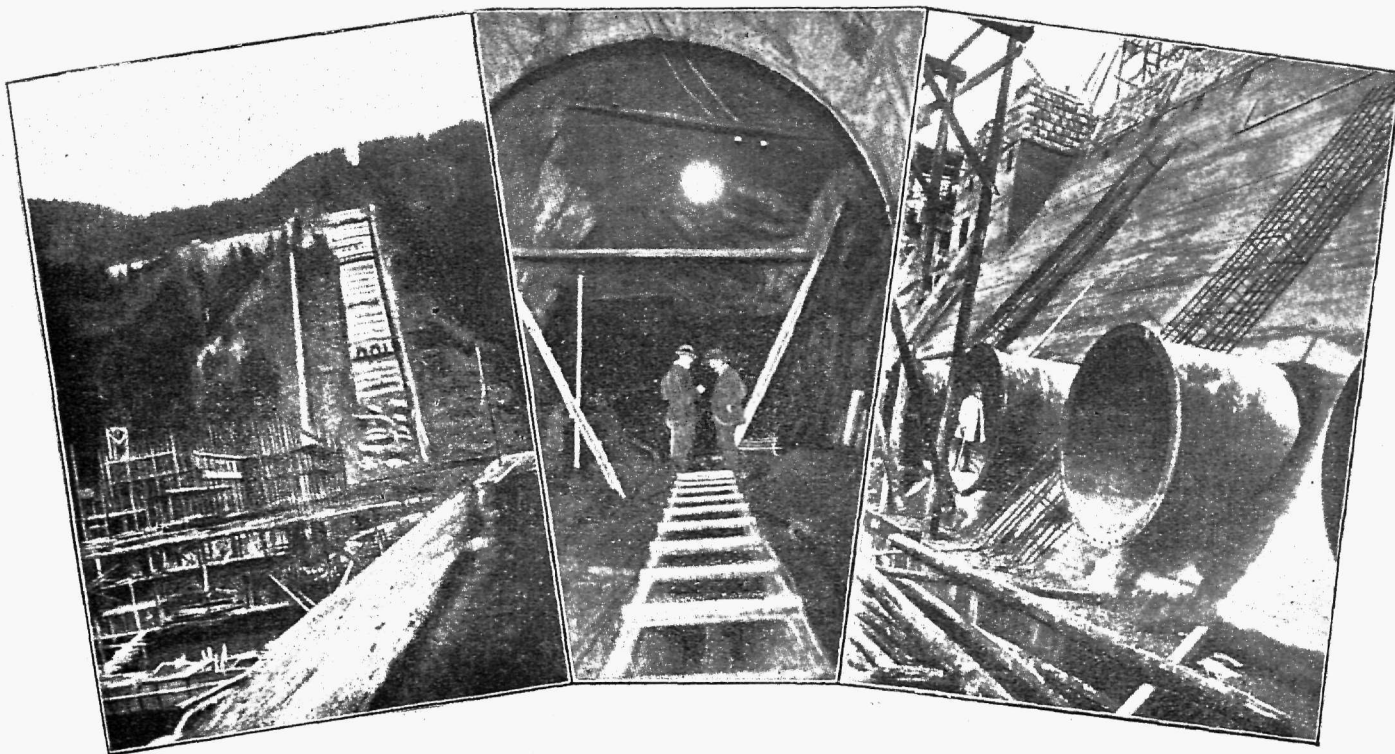
Tellimised täidetakse korralikult, kõigeparemast materjalist ja kõige uuema aja nõuete järele

Austusega

J. Wengerfeldt

Hiigla jõujaam

Vaade mäele, kus asub Walchensee järv. Üleval paistab pais vesivärvaga, millest juhitakse vesi kuut toru pidi turbiinidelle. Turbiinid asuvad pildi esiplaanil pahempoolses hoones.

Kahe järve veelahkme kaljudesse raiutud tunnelli, mille läbimõõt on 5 meetrit, pikkus — 1200 mt.

Veetorude suud paisus. Sarnaseid torusid on 6, igaüks 2 meetrit läbimõõdus. Ühes torusuis seisja mees annab piltliku ettekujutuse nende suuruselt.

Baieris lõpetatakse praegu hiigla hydro-elektrijaama ehitamist, mis juba käesoleval aastal käima panakse. Elektrijõu saamiseks kasutatakse Walchensee veekukkumist, mis asub teisest, Kuchelsee, järvest 200 meetrit kõrgemal. Walchensee vesi juhitakse kanaali pidi mõlema järve veelahkmele oleva kalju sisse raiutud tunnelli, kust kaudu vesi pääseb teisele veelahkme kallakule sellekohasesse paisu. Siit, 180 meetri kõrguselt, langeb vesi torusid mööda turbiinidelle, mis, ühenduses olles kolmefaasilise voolu generaatoriga, tekitavad kunni 160 miljoni kilovatti.

Sarnasest jõuküllusest jätkub kogu Baieri varusta-

miseks elektrivooluga, seejuures veel käima pannes elektrijõul kõiki baieri raudteid.

Selle ehitamise rutuline lõpetamine oleks nüüd Saksamaale eriti tähtis, sest enamik kivisöökaevandusi on, nagu teada, okkupeeritud Ruhri maakonnas ja osa neist Poolale liitunud Sileesias, mistõttu on ta ise sunnitud sissevedama kallist väljamaa kivisütt.

Uus ehitus, andes odavat „valget sütt“, võimaldab Saksamaale suuri kulusid vähendada.

Ülalolevatel pildidel on näha üksikuid kohti selle jõuallika ehitamisel.

„Poolteise aasta jooksul võib ta muutund olla. Kreoolid vara õitsevad ja pea närtsivad.“

„Major nägi teda paar päeva tagasi ja on miss Pointdeksteri ilust vaimustatud.“

„Kuulge, kapten, te äratasite minus huvi, nõnda et ma juba miss Pointdeksteri armastangi.“

„Enne kui lõpuliselt armastama hakkate, lubage endid hoiatada. Noort leedit valvab lendav madu.“

„Vist küll vend?“

„Ka vend, aga see ei ole kardetav. Vend on väga armas inimene ja ainus Pointdeksterite perekonnas, kes nina liig kõrgel ei kannab. Noore leedi onupoeg Kassius Kalhun on kardetav.“

„Olen seda nime nagu enne kuulnud.“

„Ta võttis Mehhiko sõjast osa. Ta oli rohkem rohelise laua taga kui lahingu väljal tegev. Paar korda tabati ta kelmuselt. Juba enne sõda oli Kalhun halv-

kuulsuses, kui ta Nju-Orleaanis elas, kus teda kardetavaks inimeseks peeti.“

„Mis sellest siis on?“ küsis dragun. „Kalhun on neiu onupoeg ja muud midagi. Või on rohkem?“

„Temagi võib neiu austaja olla.“

„Kellest see ka lugu peab?“

„Ma ei tohi seda tõendada. Räägitakse, et vana herra ise kaptenist suurt lugu peab. Pointdekster ei ole nii rikas kui räägitakse, muidu ei näeks teda siin Leoni kaldal. Onupojal aga on raha.“

„Kui miss Pointdekster nii nõiduv iludus on, kui tõendate, siis ei lase onupoeg ennast kaua Leoni kaldale oodata.“

„Ta ongi juba siin. Räägitakse, temagi olla ettevõtte osanik. Nägin teda täna hommikul restoraanis. Ilus isand, umbes kolmekümne aastane, tumedate juustega ja vurrudega; käib pooleldi sõjamehe mundris ja

kannab revolvrit ja pistenuga vöö vahel. Päälnäha on ta väga väljakutsuv.“

„Ega minagi asjata onu Sami sõjaväes teenind; väljakutset ma ei karda. Revolvrit lasta mõistan minagi!“ ütles dragun ägedasti.

Kuuldus hommikune paraadile kutsuv signaal. Kolm sõpra läks igaüks oma meeste juurde.

X. Casa del Corvo

Istandik Casa del Corvo on oma nime hispaania sõnast „corvo“ saand; see tähendab „köver“, sest asutus on just sääl kohal Leoni kaldal, kus jõgi järsku loogana kõverdub. Võreääriline lameda katusega ühekordne herrasmaja oli mehhiiko-mauritaani stiilis ehitatud. Seesmise õue keskel oli puskkaev. Kivitrepp viis õuest katuselle.

Niisugune oli Pointdeksteri ostetud koht. Herrasmajast vähe eemal, õue müüri taga, seisid orjade onnid.

Me oleme harjund hirmuga orjusest mõtlema, seepärast imestame, kui näeme, et nende onnide ees mõnikord ringis tantsitakse, ja kuuleme, et sääl rõõmsaid laule lauldakse. Inimene harjub kõigega ja lõbutseb orjuseski.

Luise Pointdekster istus peegli ees. Must teenijatüdruk Florinda ehtis teda pidule. Neiu oli kõrges ärevuses. Neegripiiga tundis oma käskijat ja teadis, millest see tuli. Sõnarikas must teenija pidi kaua rääkima, enne kui preili mõttes olles masinlikult ta küsimuste pääle üksisõnu vastas.

„Miss Lu, teil on väga ilusad juuksed!“ ütles Florinda neiu pikki kastanjapruune juukseid kammides.—

„Nad on pikad kui hispaania sammal, mis tsüpressi okstelt alla ripub. Oleks minul nii pikad juuksed, nad kõik oleksid maas minu jalge ees.“

„Mis sa räägid?“ küsis miss, nagu unest ärgates.—

„Kes oleks su jalge ees maas?“

„Mehed ikka. Noored istandnikud, ohvitserid, ühe sõnaga: kõik valged mehed!“

„Ha-ha!“ naeris miss Pointdekster. „Sa oleksid siis südamete võitja, kui sul minu juuksed oleksid?“

„Mitte ainult juuksed, vaid ka teie ilus marmorvalge näokene ja kõik teie kaju. Te olete ilus, miss Lu! Seda räägivad kõik, seda näen ma isegi.“

„Sa püüad mind ainult meelitada, Florinda.“

Täiendatud shokolaadi tehas „UUS-BENE“

Kaupmeestele kõige kasulikum ostukoht

Hinnad kõige odavamad — Maitse kõige parem

TALLINNAS, Rüütli tän. ja Lühikesejala nurgal nr. 2/1

Telefon nr. 12-29

„Ei, miss Lu!“

Tõesti, tüdruk ei püüdnud missi meelitada. Miss Pointdekster oli ilus. Ta ilu on võimatu kirjeldada. Isegi kunstnik pintsliga ei suudaks ta silmade sära maalida. Korralikud näojooned on nagu Praksiteles'i ja Fidiase¹⁾ kunsttööd. Ometi ei leiduks vanas Panteonis²⁾ ühtki nii ilusat nägu. See ei olnud enam naisjumala pale; see oli meeldivam ja külgetõmbavam naisterahva nägu. Vähe paksem alumine huul ei olnud küll näo ülemiste jagudega hääs kokkukõlas; see andis näole maise ilme; aga see vist tegigi näo veel meeldivamaks. Jumalannat tuleb ainult kummardada, naisterahvast — armastada.

Luise naeratas Florindale vastuseks. Miss teadis isegi, et ta ilus on. Seda ütles talle peegel.

Nähes, et miss jälle unistusse vajus, rääkis must piiga edasi:

„Kui nii ilus oleksin, kui mu käskija, ma ei ohkaks millalgi.“

„Mis sa räägid? Kas ma ohkasin, Florinda?“

„Florinda ei ole pime ega kurt. Ta näeb küll, et miss Lu liikumata ja vaikides peegli ees istub, ja kuuleb, kuidas sügavasti ohkab. Kui me Luisiaanas elasime, siis nõnda ei olnud.“

„Florinda, sa oled lolliks läind!“

„Ärge pahandage, mis Lu! Teie truu ori Florinda armastab teid kui õde. Tal on teist kahju ja räägib teile tõtt. Miks te siis pahandate?“

„Ma ei pahanda, Florinda! Tõendan, et sa eksid. Täna pean ma rohkem kui kolm sada külalist vastu

1) Vanaaegsed kuulsamad greeka kujuralujad.

2) Jumalatele pühitsetud tempel kujudega. Mälestusehoone tähtsate meeste kujudega.

Shokolaadi-kompveki ja biskviidi tehas

R. KLAUSSON

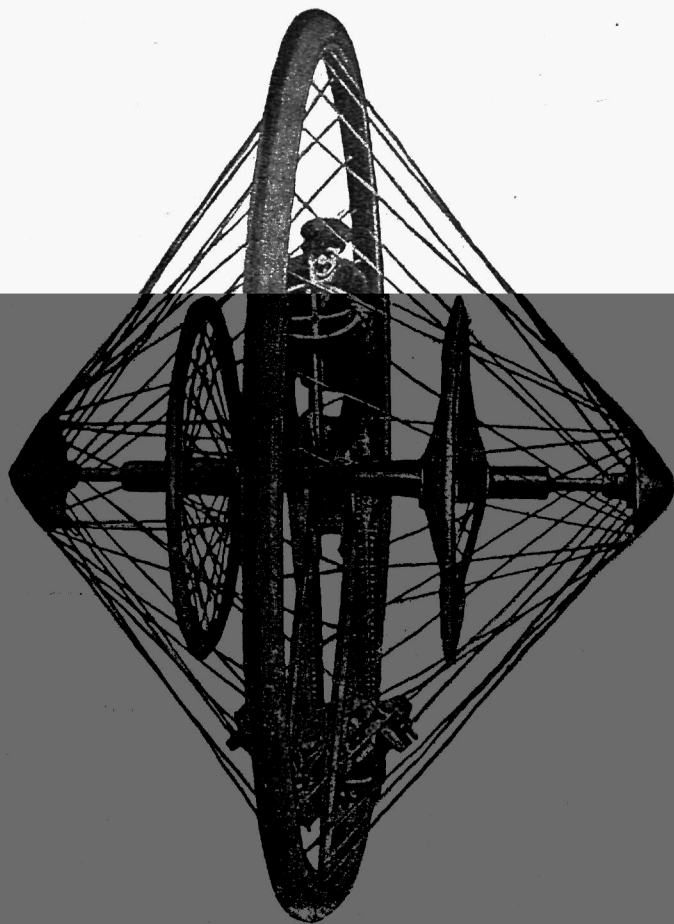
TALLINNA

Toomvaestekooli tänav nr. 1 Kõnetr. 19-05

Soovitab omas tehases valmistatud kõiksugu karamell, monpansje ja shokolaadi kompvekke ja biskviiti. — Müügil igas suuremas äris kogu Eestis.

Tarvitajad, nõudke ainult neid ja Teie ei kahetse!

Üherattalised mototsikletid

Üherattalisi jalgrattaid oleme ammu juba tsirkustes näind, millel ainult akrobaadid võivad sõita. Teine lugu on hiljuti ülesleitud üherattaliste mototsiklettidega (motoorrad). Siin ei istu sõitja mitte ratta pääl, vaid sees, mille tõttu ratta läbimõõt peab suur olema, mis võimaldab kiiremat liikumist, ja sõidutee konarused sõites tulitavad hoopis vähem kui sennistel väikerattalistel. Siin toome kaks üherattalise mototsikleti pilti; väiksem on ehitatud Itaalias, suurem — Ameerikas. Suurema kallal töötab praegu professor E. J. Christi, kes arvab selle sõiduriistaga vähemalt 250, aga võib olla isegi kuni 400 inglispenkiloomat (umbes 700 klm.) tunnis sõita. Selle mototsikleti kiirusega võrreldes oleks kiirsõiduauto kihutamine (115 penik. tunnis) kui kilpkonna roomamine. Prof. Christi mototsiklett on aeva muinasjutulist suurust: ratta läbimõõt 4 meetrit, raskus — ligi 960 kilogrammi. Meie

pildil paistab selgesti väike-seid sisemisi rattakesi, millel on hüroskoobi (vurri) ülesanne, s. o., hoida ratast tasakaalus, samuti juhtida (sõitja võib neid oma äranägemise järele eemaldada ja lähendada ja võib seeläbi rattalle anda sirgel teel sõites püstloodis-, teekäänakutel — kallakseisangu). Need hüroskoobid kaaluvad igaüks umbes 500 naela ja pöörlevad 90 korda minutis, mis olevat küllane kiirus tasakaalu hoidmiseks.

võtma, ja kõik on mulle võõrad. Siis pean juba mõtlema ja ohkama. Tulevad noored plantaatorid ja ohvitserid, keda sinagi enese järele tõmbaksid, kui sul mu juuksed oleksid; mina ei taha nende hulgast kedagi eneselle.“

„Miks ei peaks teile keegi nende dshentlemänide hulgast meeldima? Üks plantaator ja kaks ohvitseri nende seas on väga kenad mehed.“

„Sina jälle oma moodi! Florinda, räägi vähem ja tee virgemini: aeg lõpeb. Ära unusta, et ma pean külaliste tulekuks riides olema.“

„Olge mureta, miss Lu; õigeks ajaks saate valmis. Pange selga, mis juhtub, ilus olete igat moodi.“

„Kust sa nõnda meelitama oled õppind, Florinda! Hakkan arvama, et sa minult midagi tahad saada. Kas sa täna Plutoga jälle oled tülitsend ja tahad, et teid pean lepitama?“

„Ma ei taha temast sest ajast pääle midagi enam kuulda, kui ta tormi ajal ennast argpüksina üles näitas. Ah, miss Lu, mis oleks meist küll saand, kui tundmata võõras meid oma nõuga ei oleks päästnud?“

„Me oleksime kõik hõkka läind,“ ütles miss Luise.

„Kas ta ei olnud kena mees, miss Lu? Juuksed olid tal, nagu teilgi, ainult käharad. Kõik plantaatorid ja ohvitserid on tema kõrval poisikesed. Tollest mehest maksab mõelda!“

Kas meelega või kogemata puudutas Florinda õrna kohta. Senni oli Luise rahulik; nüüd oleks ta elavusega tollest mehest rääkima hakand, päälegi oma teenijaga; õnneks kuuldus õuest külaliste häali. Miss

kiirustas teenijat. Nõnda katkes jutt kõige huvitavamal kohal.

XI. Ootamata külaline

„Kuule, mustlane, kus su peremees on?“

„Mister Pointdekster? Kumb? Noor või vana herra? Nad mõlemad läksid vaatama, kuidas aida tehakse.“

„Kui kaugelle?“

„Siit kolm neli penikoormat.“

„Valetad, neeger! Pointdeksteri maa piirid ei ulatagi nii kaugelle. Ega ta ometi aida võõra maa pääle lase teha? Ütle, millal isand koju tuleb.“

„Lõunaks.“

„Lõunaks? Prae lõhna järele otsustades on lõuna juba valmis. Praetud kanapojad, fasaanid ja muud linnud — nagu endisel ajal Mississippi ääres. Hurraa, mister Pointdekster! Miks ka ühes ei karju?“

„Kas meie peremehe sõber oled?“

„Kas mind enam ei mäleta? Ma tundsin su kohe ära, kui sind silmasin.“

„Helde taevas! Mister Stemp olete vist? Tõite ju meile ennemalt jahilinde. Tema jah! Nüüd mäletan küll. Ma olen nüüd miss Luisele kutsariks. Oodake, mister Stemp! Isand tuleb varsti.“

„Hää küll, ootan,“ ütles Stemp hobuse seljast maha ronides. — „Sööda ja jooda mu hobust! Et su isanda soovi täita, sõitsin siia tuule kiirusel.“

„Keda ma näen? Mister Sebulon Stemp!“ kuuldus

hõbekõlav hää, ja miss Pointdekster tuli verandale. — „Ma teid nii ruttu ei teadnud oodata. Te lubasite kaugele ära sõita. Nüüd olen väga rõõmus teid jälle nähes. Isa ja Henri saavad ka teie tuleku üle rõõmustama. Pluto, jookse kõõki ja ütle Kloele, et ta mister Stempile süüa tooks! Te ei ole täna vist midagi söönd? Eks ole tõsi? Tulete teelt; olete üleni tolmune. Florinda, too mister Stempile midagi juua! Mis te soovite: kas portveini, xerest või hordoot? Ah, unustasin! Teie armastate ju viskit. Olge hää, tulge verandale, mister Stemp! Isa tuleb pea.“

„Armas Jumal!“ hüüdis Stemp. „Kui ma teid viimast korda Mississippil kaldal nägin, olite maa pääl kõige ilusam; nüüd olete maaliste ja taevaliste seast kõige ilusam.“

Kütt ei liialdand. Õrna, valge india musliinist kleidiga oli neiu imeilus.

„Olen omal eluajal ilusaid naisterahvaid näind; minu kadund naine oli ka ilus. kui teda esimest korda nägin, aga niisugust iludust ei ole ma küll ennem näind!“

„Mis teiega on juhtund, mister Stemp? Olete Tehhases naisterahvaste austajaks hakand. Florinda, jookse! Te ütlesite vist, et xerest soovite?“

„Seda ma ei ütelnud, vaid mõtlesin. Selles asjas ei ole mu maitse Tehhases muutund.“

„Kas käsitate vett ka tuua, mister Stemp?“ küsis Florinda.

„Palun ilma veeta. Täna olen hommikust saadik ainult vett joondki. Veest peaks juba küllalt saama.“

„Kas soovite suhkrut või mett juure; muidu ehk on liig kibe?“ ütles Luise.

„Sellega ainult rikute viina. Vaadake ainult klaasi, pääle, ja viin saab magusaks.“

— Nende sõnadega jõi kütt klaasi tühjaks ega kortsutand nägugi. — „Ma tahtsin te isaga tolle kirju mustangi pärast rääkida.“

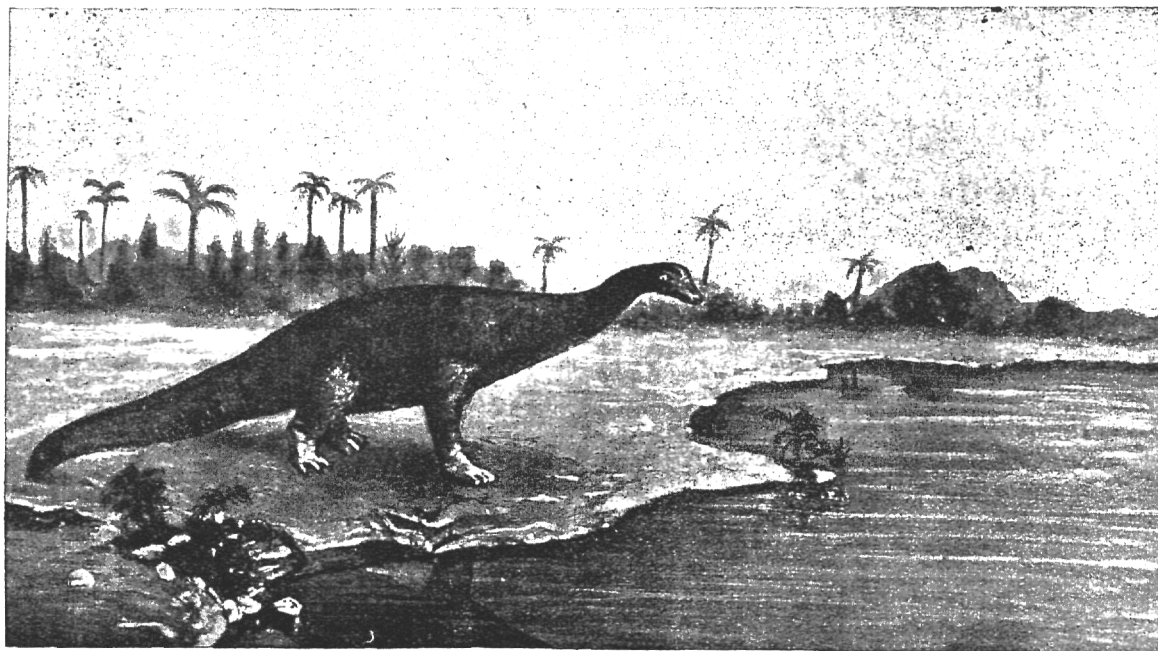
„Ah, ma unustasin selle hoopis! Noh, kas teil on teateid ta kohta?“

„See on juba püütud.“

„Hästi! Siin Tehhases ei ole mul ühtki hääd ratsu olnud. Isa lubas teie mustangi osta. Ütelge ometi, kes ta püüdis?“

„Mustangite püüdja muidugi. Keegi muu ei oska nii osavasti ratsutada ja lassot mustangille kaela visata, ehk ta küll mehhiklane ei ole; on sama valge nagu minagi.“

Kinofilm ürgilmast

Hiiglane juura-ajast: brontosaurus

Imest ei olnud veel maa pääle ilmud. Määratumad metsad, mis praegu kivisõena maa all uinuvad, tol ajal aga öitsesid, katsid maad mõõtmatud soojade merede kõrval. Sellest võib umbes 50 miljoni aastat möödund olla. Siis elasid maakeral jõhkrad hiiglased, lohed ja lendavad maod, keda teadus praegu saurusteks nimetab, poolest saadik sisalikud, poolest saadik linnud, paljud neist hiigla suured. Brontosaurus oli üle 25 meetri pikk; kui ta end püsti ajas, nägi ta välja kui torn. Pikemat aega valitses arvamine, et kaugele merele taga peaks veel tolle loomariigi jäänuseid elama, kuid pääle muinasjutulise merimao, kes igal suvel ajakirjanduses viirastub, ei ole eelajaloolistest loomadest ühtki uuesti silmapiiirile kerkind. Jules Verne kirjeldab

omas teoses „Reis maa keskpunkti“ üht maaalust koobast, mis nii suur, et sinna ookean ära mahuks, kus mõned ürgsuurused veel alalhoidund olevat. Siin ja sääl on valmistatud neist plastilisi kujutusi loomulikus suurus, nüüd pidavat ürgaegsed lohed aga ka filmis surnuist üles tõusma, mitte tardund kujudena, vaid liikuvatena, et ühes tolaegse maastikuga vaatajate ette manada ilma, mida me ainult geoloogiliste uurimuste ja kivistund leidude järele uuesti ülesehitada võime. Selle töö viib täide tuntud insener Theo Rockenfeller ühes oma teadusliku kaastöölise R. Stamm'iga. Täitsa teadusliku ja armastusliku käsitluse juures võib sündida suur teos, millel ühtlasi fantastiline ja väga õpetlik iseloom, ning tosinaid kõmudraamasid üles kaalub.

„Kuidas ta nimi on?“

„Ta perekonnanime olen unustand, aga ristiniimi on Moris. Mustangite püüdjat Morist tunneb kindluses igäüks.“

Kütt ei pannud tähele, kui suure huviga neiu teda küsis; Florinda eest ei jäänd aga varjule, kuidas Luise Morise nime kuuldes kergesti punastas.

„Nõnda oli vist ka selle võõra nimi, kes meid laanes päästis?“ ütles Florinda.

„See ta oli,“ ütles kütt. „Täna teel jutustas Moris mulle sellest juhtumusest. Ta püüdiski mustangi kinni. Enne ööd tuuakse ta siia. Ma sõitsin ette teie isale ütles, et ta looma teile enne ära ostaks, kui see mõne teise ostja kätte juhtub. Ma ei unustand, et teie mustangit saada soovisite.“

„Olen teile väga, väga tänulik, mister Stemp! Isa tuleb kohe. Meile tulevad täna lõunaks külalised. Florinda, mine muretse ometi m-r Stempi eine eest! Kuulge, kui too isand siia jõuab ja kui mul külalistega tegemist on, siis, m-r Stemp, muretsege selle eest, et teda ei unusteta. Siia veranda pääle jääb viin ja kõik, mis muidu selle juure kuulub. Kas mõistate m-r Stemp?“

„Mis viinasse puutub, seda mõistan väga hästi; aga missugusest isandast te kõnelete, miss, sellest ei saa ma aru.“

„Noh, sellest, kes hobuse siia peab tooma.“

„Oo, te olete eksind! Moris on täiesti dshentlmän sündimise ja kasvatuses poolest. Sündimise poolest on ta iirlane. Aga võõrustamise kohta pean ütles, et vaevalt saab talle niisugune kutse meeldima. Ta on uhke nagu Pointdekster. Te mõistate mind, miss! Niisugune võrdlus oli meil Mississipi kaldal tarvitusel. Moris võtaks kutse vahest siis vastu, kui teda teie isa ise paluks. Ta ei ole vaeste väest, keda pärast asjajamist kõõki sööma saadetakse.“

„Noh, ärge teda siis paluge, m-r Stemp! Saatke mulle kohe järele, kui ta siia sõidab. Lõunasöögilt ei sünni mul küll välja tema juurde tulla; peaks ta aga varem tulema, siis pidage ta kinni, kunni ma tulen ja ta ise lõunalle palun.“

(Järgneb)

Ninasarvik kütti vastuvõttes

Huvitav päevapiltlik ülesvõte 14 meetri kauguselt Aafrika põlismetsas.

Kirjandusest

Oskar Loorits: Eesti keele grammatika. „Odamehe“ kirj. XII + 4 + 176 lhk. Hind 250.—

Hiljuti ilmund O. Looritsa „Eesti keele grammatika“ on soovitatavam käsiraamat igale kirjakeele tarvitajale, eriti ametnikule, õpetajale, õpilaselle, igale haritlasele eesti kirjakeelega tutvustamiseks, praeguses kirjakeeles valitseva korralageduse hindamiseks, erinevate vormide rägastikus orjenteerumiseks ja igasugu võõrapärasustest vabanemiseks. Ülevaatlikkude tabelite tõttu on O. Looritsa „E. k. gr.“ iseäranis kasulik soovitava vormi kiireks leidmiseks igapäevases keele tegelikus tarvitamises. Selles raamatus puudutakse esimest korda põhjalikumalt sõnade kokkukirjutamist, võõrsõnade transskribeerimist ja muutmist, sõnade järjekorda lauses, esitatakse kõige täielikum ülevaade eesti vormi- ja tuletusloppudest, arvustatakse keeleuendusliikumise positiivseid ja negatiivseid külgi jne.

Autor on püüdnud võimalikult hoiduda subjektiivsustest ja esitada grammatikas keelekujud, mida peetakse kõige soovitatavaks lõplikult sanktsioneerida meie kujunevas kultuurkirjakeeles. Nagu raamatu saatesõnast näeme, on sellepärast autor olnud alati ühenduses meie paremate keeleteadlastega, eriti on aidand kaasa ühiselle tööle prof. Kettunen, korrektuurpoognaid on lugend mag. Aavik, mag. Ernits, mag. Mägiste, mag. Oras j. t. Teiselt poolt on autor pidand silmas ka meie paremate kirjanikkude keelt, on toond näiteid nende teostest kui ka eesti ajakirjandusest, on olnud isiklikus kokkupuutes

Semperi, Suitsu, Tuglase j. t., et aga jõuda lõpuks ühiselle platvormile, millele võiks baseeruda tulevane eesti kultuurkirjakeel.

Raamat on väljaantud hääl paberil suures formaadis ja oma mahutuse poolest kaugelki mitte kallis.

Tänuväärt töö. Kõigiti soovitatav ja tarvilik raamat kõigile.

Fr. Puusepp: Keelelised harjutused õigekirja õppimiseks koolidele ja iseõppijaile. „Odamehe“ kirj. 136 lhk. H. 100.—

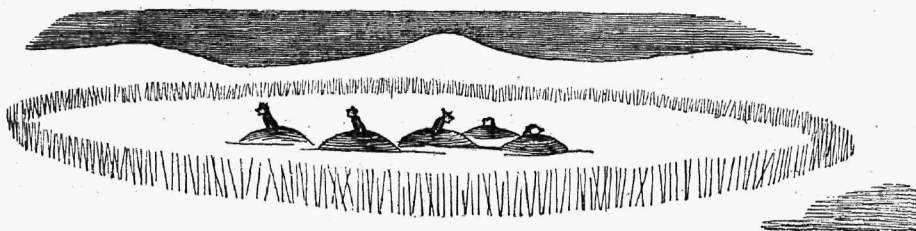
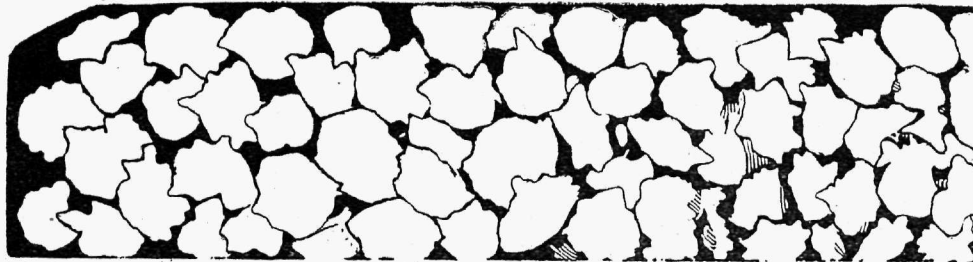
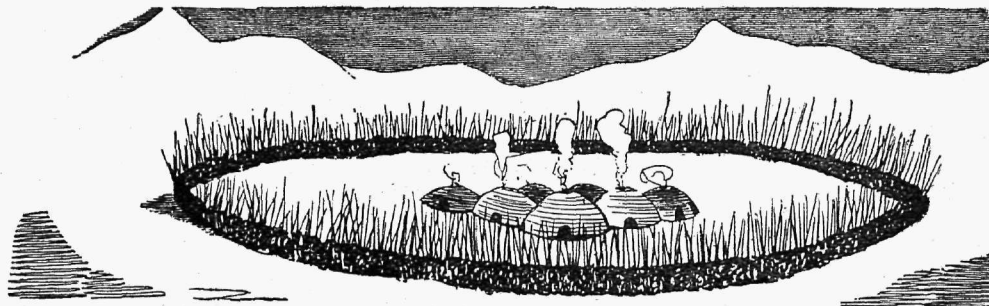
Õigekirja vilets teadmine algkoolide kõrgemates klassides on seletatav sellega, et senni puudusid kõrgemate klasside jaoks õppekavade nõuetelle vastavad keelelised harjutused, sest grammatika teadmised üksi ei õpeta veel algkooli kõrgemal astmel õpilasi õigesti kirjutama.

Meie algkoolide kõrgemad ja keskk. juures olevad algklassid on senni tunnud keeleliste harj. järele kibedat tarvidust, sest E. Petersoni ja A. Rulli algharjutused on ainult algk. alamatele klassidelle määratud ja ikkagi küllalt puudulikud, kuna aga Fr. Puusepa „Keelel. harj.“ (200 mitmesug. harjutust ja mitu lisa) rõhutatakse eriti neid valusaid kohti õigekirja alal, kus 3., 4., 5. ja 6. õppeaasta õpilased alatasa patustavad.

Raamatu teeb veel eriti huvitavaks asjaolu, et suur osa esinevaid lauseid on meie tuntud kirjanikkude töödest võetud.

Gustave Doré: Püha Venemaa

5. järg

Suurshullustuses omast sõjatarkest asub tsaar Ivan sõjakäigule.

Tema sõjavägi marsib üle mägede ja läbi metsade, kus näljased hundid huluvad ja jõuab viimaks Siberi, mis tundub temale hääna saagina.

Et sel maal valitseva kange külma tõttu hulk tema sõjameestest teel jäasammasteks muutuvad, siis arvab Ivan, et ta koduteed nende sammaste abil kergesti üles leiab.

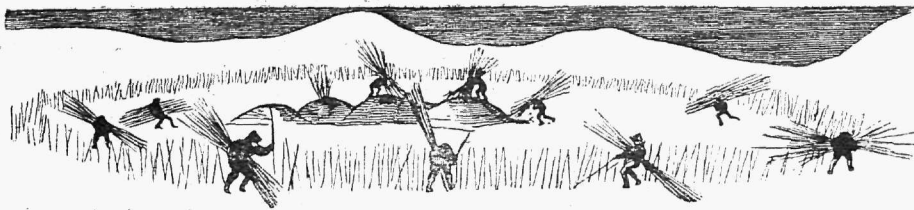
Tobolski linna elanikkudelle seletab Ivan, et ta on tulnud seda maad kaitsma ja vene õigeusuga õndsaks tegema.

Kuuldes sõnu „vene õigeusk“ ja „kaitsma“ paluvad Tobolski elanikud kisades armu,

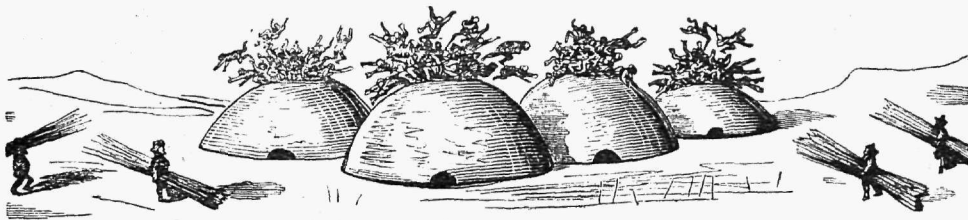
millele venelased omamaa kombega vastavad.

Vahepeäl hakkab eht siberilund sadama. Lumihelbed muutuvad aina latakateks,

mis vene sõjaväe oma alla matavad.

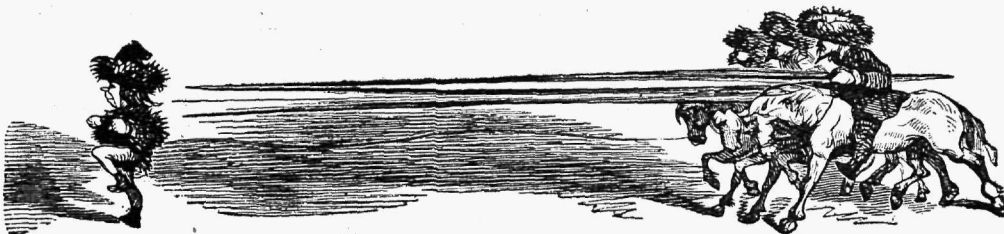
Seda märgates tulevad to-
bolsklased linnast välja ja võ-
tavad ilma mõõgahoobita vene-
lastelt lumest väljaulatavad sõ-
jariistad.

Ent salalikud venelased olid
senni lume alt tee linna kaapind,
kust nad pärismaalaste kallale
tungivad.

Veidi hiljem on 32 750 si-
beri elanikku hoolikalt vene
piikide otsa pistetud, kuna üle-
jäänud tükkideks raiutud.

Ainult ühe siberlase jätavad
nad ellu — endille teejuhiks.

(Järgneb)

Meie lugejatele

„Odamees“ nr. 7 (11) oli „Postimehe“ juures val-
mis laotud, kui trükitöölise streik algas. Äranähes,
et tööseisaku lõppu niipea loota pole, seejuures aga
„Odamehe“ ilmumist võimaldada, oleme käesoleva nr-i
töötavas H. Laakmanni trükikojas trükkind. Järgmine
nr. — 8 (12), — toob muuseas ka meie lugupeetud kaas-
töölise A. Hasselblatt'i artikli „Sensatsiooniline raha-
võltsimine Tartus 1830“ lõpu, mis nr. 7 (11) jaoks enne
streiki valmis oli laotud.

Et streigi tõttu töö ühtlasi ka „Post.“ tsinkograa-
fias seisis, siis on osa käesoleva nr-i klisheid H. Laak-
manni töökojas valmistatud.

*

Käesolevas nr-is algasime R. von zur Mühleni joo-
nistusi tooma, mis kujutavad Tartut nelikümmend aastat
tagasi. Järgnevates numbrites toome eriseeriatena pilte
Tartu kaubandusest, üliõpilaste elust, ülikoolist j. n. e.

Teksti tähendatud piltide juure kirjutab keegi vanem Tartu
teadlane, kes tähendatud aja kaasa eland. Et praegu
viimane aeg on Tartu elu inimpõlve võrra tagasi unu-
tusest päästa, siis loodame, et need pildid ühes kirjel-
dustega meie lugejaid huvitavad.

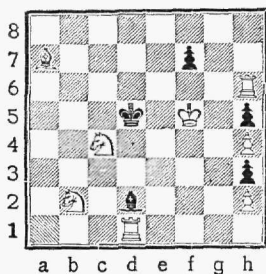
*

Mitmendat puhku on pööratud „Odamehe“ talituse
poole nõudmistega ja järelepärimistega varem Berliinis ilmud
ja seisma jäänd eesti ajakirjade tellijatelt. Teatame
siinkohal, et edaspidistest asjatunemate järelepärimistest
hoida: ajakirjad „Aeg“, „Berliini kaja“ ja „Euroopa
elu“, mis omal ajal Berliinis ilmusid, pole kirjastus
„Odamehe“ väljaandel ilmud ega ole meil mingisugust
vastutust nende saatuse pärast.

*

Et käesolev „Od.“ nr. trükitöölise streigi tõttu
viibis, ilmub järgmine, nr. 8 (12), novembri algupäevil.

Male

Valged: K f5, V d1, V h6, O a7, R b2, R c4, S h2, S h4.

Mustad: K d5, O d2, S f7, S h3, S h5.

Valged algavad ja sunnivad musti talle kolme käiguga mati andma.

(Naljaülesanne)

Ülesanne on Hieronymus Fischerilt. Juba algusest on tõsine kahtlus, et lahendajat, või enimini seda, kes selleks tahab saada, ninapidi veetakse. Sest Fischer on naljahammas. Ta veab meid laua juurde, kus ülesanne üles säetud. Murrame pääd, kuid ei suuda lahendust leida. Sää! pöörab ta äkki asja pää pääle, ja see edeneb. Kirume sissekukkumist; kirume, et Fischer, sarnase tõsise asja, kui male, juures nalja heidab. Kuid tema naerab meid välja: „Lõbu on pääasi.“ Naerame kaasa, ka meie oleme lõbusad. Anname humoristile ta tüssamise andeks, tänamegi teda selle eest. Just täna ei või me oma Fischeri vastu kurjad olla: tal on sünnipäev; ta on alles 80 aastane. Humoor! Temperament! Alles hiljuti noomis ta meid põhjalikult läbi, sest et me otsekohest matti paremaks pidasime kui endamatti. Kuid peame tunnistama, et ta ülesanded meile alati palju rõõmu on valmistand, ka endamati- ja naljaülesanded. Avaldame täna talle oma lugupidamist: soovime talle sünnipäeval veel palju aastaid täis rõõmu ja humoori ning temperamenti lõbusaks loominguks!

Pidage! Mitte edasi lugeda, kui ülalloodud ülesandega ise tahate hakkama saada. Hra Fischeri lahendus on järgmine: „1. V a6! f6. 2. R e5, fe. 3. V f6, e4. Nüüd lauda 180° keerata, — — — Matt!! Ha, ha, ha!!“

Ülesannete

järjekindla osa avame „Odamehe“ lähemas numbris. Toome ülesandeid ja mõistatusi niihästi sõnas kui pildis. Loodame, et avades selle osakonna oma lugejate paljukordiste soovivalduste pääle, võime ka nõudlikumalle lugejalle vastavat ajaviidet pakkuda.

Vastutav toimetaja ja väljaandja Carl Sarap. — Trükitud H. Laakmanni trükikojas, Tartus.

Kirjavastused

J. E.-s. Täname saadetise eest. Avaldame novembri nr-is. „B.“ — lähemas nr-is.

O. K. T.—s. Pole meile. Saadame tagasi.

—m— j. m. t. Oleme Teile juba eelmises nr-is vastand, kuid nähtavasti on see Teil kahesilma vahele jäänd. Kordame Teile veel: meil pole tähendatud ettevõttega ega isikuga vähematki ühist, olgu siis ainult samas ulatuses kui Teilgi. Sarnastesse asjadesse ei taha meie endid segada ega mingisugust „vahetalitust“ enda pääle võtta. Kogu see kupatus on meid tüüdand. Otsige ise teatav isik üles, või pöörake vastava asutuse poole. — Lisame arkiivi

—h— Tõlkige hästi või halvasti, kuid ärge „unustage“ algupära autori nimetamast. Juba teist korda! Tõepoolest, parem kandideeruge mõnele vabale kirikuõpetaja kohale.

Hugo T. T.—s. Palume tähendatud materjaali meile lahkesti näha tuua.

R. Pikemaid arvustusi on meil ruumipuudusel, kahjuks, võimata avaldada, kuna lühemaid retsensioone oleme nõus iga väärtusliku raamatu üle tooma. Saadame tagasi.

K. K. P.—s. Vahest leiate oma „luuletuskogule“ kohase kirjastaja, mis Teil mitte ainult „kõige paremaidki neist“ trükituna näha ei võimalda, vaid kõiki. Saatsime tagasi.

L. V.—s. Jätkub sellestki. Nüüd ja edaspidi.

Toimetusele saadetud kirjandus

J. Kuulberg: Laste sõber, Aabits ja lugemik. Illustreerind R. Kivit, keeleliselt redigeerind Joh. Aavik, pedagoogil. ja metoodiliste näpunäidetega kaasa aidend J. Tork. Mitmevärvil. kivitruki piltidega. 132 lhk. Hind 120.— „Odamehe“ kirjastus.

Fr. Puusepp: Keelelised harjutused õigekirja õpimiseks koolidele ja iseõppijatele. 136 lhk. Hind 100.— „Odamehe“ kirjastus.

J. London: Kahe näoga mees. „Odamehe“ rahvaraamat nr. 8. 30 lhk. Hind 20.— „Odamehe“ kirjastus.

F. V. Mikkelsaar: Geomeetria alg- ja täienduskoolidele. Kordamis- ning täienduskursus VI, VII, ja VIII õpeaastale. I pool. 80 lhk. Hind 60.— „Odamehe“ kirjastus.

A. Schnitzler: Ringmäng. Kümme kahekõnet. Saksa keelest J. S. 188 lhk. Hind 200.— Tavet Mutsu kirjastus.

O Luts: Laul õnnest. Draama kolmes vaatuses. II trükk. 127 lhk. Hind 125.— „Noor-Eesti“ kirjastus.

Ag. Nädalleht.

Looming Kirjanduslik kuukiri.

Kasvatus. Pedagoogiline kuukiri.

Eesti Raudtee. Raudteetasjanduse kuukiri.

Ilustrets Šurnals. Läti pildileht.

Nedela. Läti pildileht.

„Odamehe“ kirjastusel ilmus E. Ül. S. „Veljesto“ toimetusel koguteos

„Mõtteid valmivast intelligentsist“,

mis sisaldab rea kirjutusi meie valmiva intelligentsi üle ja käsitab esimesena sellesarnasena meie rahvuskultuurilisi küsimusi. Lisana on vastused ankeedile vilistlaskonnas meie üliõpilaselust ja selle ülesandeist. Hind 250 marka.

Sisu: A. Anni: Meie ilmast ja meie ilmavaatest
A. Koort: Meie rahvuspoliitika kõlbline ideaal
H. Moora: Eesti praegusest rahvuslusest
H. Moora: Eesti rahvuskultuuri küsimusist
J. Mägiste: Eesti „seesmine ülesehitamine“ ja meie vilistlaskond
A. Anni: Maakondlikkude üliõpilaskogude eeskujudest ja põhimõttest
A. Anni: Millised peavad olema meie üliõpilasühingud?

Lisa: Ankeet. Vastavad: mag. Joh. Aavik, prof. V. Aleksejev, dir. H. Bauer, prof. A. R. Cederberg, prof. M. J. Eisen, cand. V. Ernits, õigusteadl. J. Jans, prof. J. Jõgever, dots. H. Kaho, lekt. proua H. Kettunen, prof. L. Kettunen, prof. H. Kjellin, dots. P. Kogermann, dots. P. Köpp, lekt. R. Ljunggren, dots. A. Lüüs, prof. A. Paldrock, prof. A. Rammul, dir. A. Raudkepp, Tartu I. koolios. juh. A. Reeben, mag. A. Saareste, dots. C. Schlossmann, prof. W. Schmied-Kowarzik, dots. H. Sepp, prof. G. Suits, prof. A. M. Tallgren, dots. Ed. Tennmann, prof. W. Wiget, Dr. J. Vilms.

Olen saanud Inglismaalt kõiki sügise- ja talvehooajaks tarvisminevaid meesterahva palitu-, ülikonna-, fraki- ja smoklengi-riideid.

Valik 360 mustrit.

Pääle selle suur valik palitu-, kasuka-, krae- ja muid nahku.

Meesterahva rätsepaäri

M. Andreesen

Tallinn, Rataskaevu t. 14-4. kõnetr. 17-54.

Lähemal päevil ilmuvad „Odamehel“
uues trükis

**F. V. Mikkelsaar: Geomeetria alg-
koolidele II osa**

III trükk (36.—45. tuhat)

J. Jõgever: Eesti keele grammatika

I õppeaasta, II trükk (11.—15. tuhat).

Paul Simmel

Kirbutsirkuse ees

„Miks olete nii kurb, herra direktor?“

„Jah, kui kõik minu kirbud . . . artistid . . . streigivad.“

„Odamehel“ ilmus

F. V. Mikkelsaar: Geomeetria

alg- ja täienduskoolidele.

Kordamis- ning täienduskursus VI,
VII ja VIII õppeaastale.

UUDIS! Esimene Eesti Mehaaniline **UUDIS!**
sandaalivabrik

TALLINNAS, Suur-Tartu mnt. 42, kõnetraat 25-59.

Vastupidavad **nahast kingad** madala
kotsaga, kohased teenijatele, ettekand-
jatele, vabrikutöölisele ka vanematele
:-: inimestele :-:

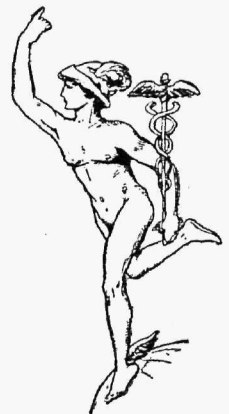
Georg Graf'i
laialt tuntud Raamatupidamise
kursused — kirjateel

Põhjalik prakt. õpet. liht-, itaalia-
ja ameerika süst. raamatupid., kaub.
rehkend. ning kaub. kirjavahetuses.

Õpeviis on kolmeaastase
kogemuse järele näidanud,
et ta kõigile arusaadav on
ja raamatupidamise oskuse
annab,

mis tunnistavad sajad tänukirjad
ja rahulolemise avaldused õpilaste
kogude kui ka üksikute õpilaste
poolt.

Õppekava tingimised saadetakse
15 mk. postmargi vastu esimesel
nõudmisel välja

Kursuste adress:

G. Graf, Tartus, postk. Nr. 56
Suusõnalised 3 kuu kursused Poe tän. 9, k. 8

„Odamees“ on trükitud Türi Paberi- ja Puupappi-vabriku A./S. paberil

Tartu ladu — Kүүtri tän. 5, Kõnetraat 4-77

Riidekauplus R. Brett

Tartus. Suurturg nr. 7, Raatuse ees.

soovitab suures väljavalikus odavate hindadega väljamaalt ja kodumaalt saadud kõiksugu **meester. ülikonna-, palitu-, kasukariideid; naisterahva mantli-, palitu ja voodririideid**, siidi, sammeti ja villaseid kleidiriideid, inglise kõige paremat flanelletti kõigis värvides ja mustrites ning valget pesuriidet, villast ja siidiplüüshi, suurrätte, siidirätte, lõimi ja rulliniiti

Jällemüüjatele hinnaalandus

Cand. rer. merc.

Hans Margens

Tallinn, S.-Pärnu m. 16, tel. 27-93.

□

Raamatupidamise õpetus

Uued keeled

Kirjavahetus ja kaub. rehkend.

Käekirja parandamine.

Sandaalide vabrik

TALLINNAS, Suur-Tartu maantee nr. 42

„Odamehel“ ilmus

Vallanõukogude valimise säädus

Vabariigi Valitsuse poolt 4 apr. 1921 a. ajutise valitsemise korra § 12-a põhjal vastuvõetud

Saada igast raamatukauplusest.

Pääladu — Tartu, Promenaad 7-a.
„Odamees“

Joh. Sarapi rmtkpl. Rakveres

Pika ja Posti tän. nurgal

„Odamehe“ esitus

Eesti, saksa ja vene kirjandus. — Ajakirjad ja ajalehed

Kirjutusmaterjal ja kõiksugu koolitarved

„Odamees“ on trükitud Türi Paberi- ja Puupappi-vabriku A./S. paberil

Tartu ladu — Kүүtri tän. 5, kõnetraat 4-77

J. KUULBERG: Laste sõber Aabits ja lugemik

Illustreerind kunstnik R. Kivit, keeleliselt redigeerind mag. Joh. Aavik; pedagoogiliste ning metoodiliste näpunäidetega kaasa aidand Tartu õpetajate seminaari direktor J. Tork. Väljaannud kirjastus „O d a m e e s“ 1923 a. 31 neljavärvilist kivitrükipilti ja 39 ühevärvilist pilti. — Hind 120.—

Pilt „Laste sõbrast“ lhk. 45

Juba õhtu. Päike loojas.
Eha kumas kustumas.
Lapsed lahked toas soojas,
laua ümber istumas.
Metsa tagant kerkib üles
punapõseline kuu,
kaugel laia laane süles
tukub nukralt lepapuu.
Oh, sa hõbedane tali!
Oh, sa vaikne õhtuke!
Oh, sa särav lumepäli!
Oh, sa vilkuv täheke!
Oh, sa ladus lapsepäli!
Oh, sa lõbus meeleke!
Oh, sa rõõmus naer ja nali!
Oh, sa kõlav keeleke!
Oh, te varjulised pöösad,
hange maetud kadakad!
Oh, te kenad kirjud kuused,
lumivalged pedakad!
Elavad ehk teie juures
meie sõbrad jänesed?
Asuvad siin laanes suures
nende pesad lumised?
Vana Mart ja emand Viuu,
olete te näinud neid?
Peeter poeg ja tütar Tiiu
rõõmustavad fihti meid.
Tipa, tapa, tipsukesed,
oh, te armsad jänesed!
Sipa, sapa, sapsukesed,
loomakesed väledad!
Kus te nõnda kauaks jääte,
pikakõrvad kõbusad?

Vast ehk õues Suli näete,
külalised lõbusad?

Suli istub laua juures,
tulge, tulge tuisates.
Kiisu magab ahju ääres,
tulge üsna hüpatas,

toa taga hange harjal,
päriskäel lähedal,
vana pehkina purna kõrval,
puhtal lumel laagedal,
sääli te võite toitu leida!
Ristikheina pebresid!
Isa lubas teile hoida
pehmeid haljaid liblesid.

Kust te vaesed muidu saate!
Olete ju naljased.
Viimaks päris ilma jääte,
mudilased karvased.

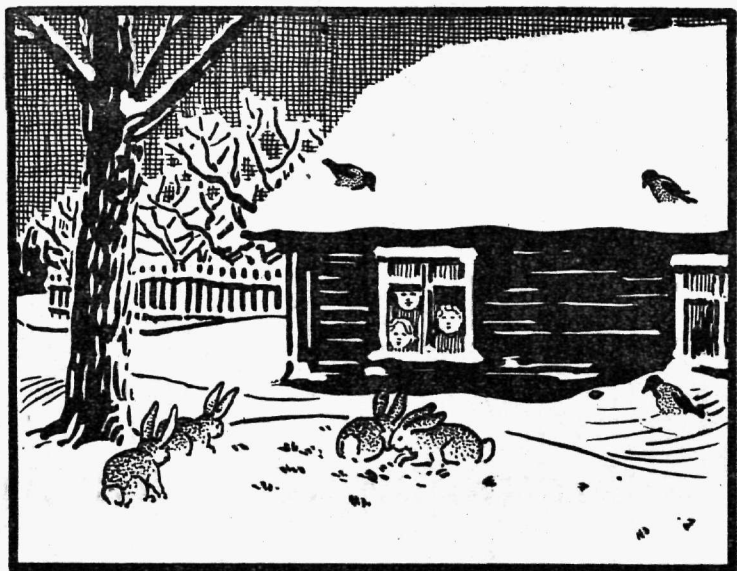
Aga mis sääli kaugel liigub,
mis sääli väljal mustendab?
Oh, kui tore! Nagu külgub!
Lumi aina sätendab.

Vana Mart ja naine Viuu
kahekesi tulevad,
Peeter poeg ja tütar Tiiu
kaugel järel longivad.

Sääli nad on kõik neljakesi —
vaadake, nüüd istuvad!
Raputavad kõrvakesi,
kuulake, ju nosivad!

Oh, te armsad loomakesed!
suukesed matsuvad!
Seljas valged kuuekesed,
keelekesed naksuvad!

(Aabitsast „Laste sõber“)

Pilt „Laste sõbrast“ lhk. 47

Eesti vanem päevaleht

„POSTIMEES“

67. aastakäik

on alati olnud valvajaks Eesti
rahvusliku hää käekäigu üle.

67. aastakäik

Vana „Postimees“ on sünnimisest saadik oma töö pühendanud Eesti rahvuslikule tulevikule. Selle tööga on ta mõjuvalt kaasa aidanud vaba Eesti riigi loomisele.

Ka praegu tuleb valvata riigi käekäigu üle, tuleb aidata ja õhutada riigi ehitamist lõpuni viia. Seda tahab ja suudab „Postimees“ kui rahvusline häälekandja teha kindlalt ja kartmata, nagu ta seda võis pikkadel surveaegadel.

Praeguses Eesti riiklises elus on „Postimehel“ kaaluv sõna kaasa rääkida. „Postimehe“ ümber seisab tihe rida vanemaid ja nooremaid poliitikamehi, Tartu ülikooli õppejõude, avalikke tegelasi ja toimetuses vilunud ajakirjanduslised jõud.

„Postimehe“ kui uudse päevalehe tehniline külg seisab täielikult ajakõrgusel, eriti nüüd, kus leht omas uues majas (Jaani tän. 11/13) asub ja uuendatud sisseseadega töötab; „Postimees on alalises traadiühenduses Tallinnaga ja kogu siseriigiga. Välisilmaga on „Postimees“ ühenduses Tartu raadiojaama kaudu.

Sellepärast ei saa teadete värskuse poolest „Postimehega“ ükski Tallinnas ilmuv leht võistelda.

Ärge viivitage „Postimehe“ tellimisega.

Iga ärimees ja tööstur kuulutab „Postimehes“

teades, et tema kuulutus ulatab kõige laiematesse tarvitajate ringkondadesse.

Postimehe pääkontor Tartus, Jaani t. 11/13
Toimetuse kõnetraadid 186 ja 286.

Abitalitused kõigis Eesti linnades.
Esitused ja agentuurid kõigis rahvarikkamates kohtades

E. K.-Ü. „Postimehe“ trükikoda

Tartus, Jaani tän. 11/13, omas majas. Telefon 80.

Trükikoda.

Võtab vastu ja valmistab maitserikkalt ja asjatundlikult igasuguseid trükiteid.

Kõitekoda.

Võtab oma pääle raamatute broshüürimist ja kõiksugu liht- kui ka ilukõiteteid.

Tsinkograafia.

Valmistab võistlemata häduses kõiksuguseid klisheesid nii liht- kui ka kõige peenemaid autotüüpisid ühe- kui ka mitmevärvi trüki jaoks.

Raamatu- ja kirjutusmaterjali kauplus

asub Tartus, Suurel Turul nr. 16, Eesti Panga majas. Telefon nr. 250

Soovitab teaduslikku-, ilu- ja koolikirjandust, kantselei ja koolitarbenõusid suures väljavalikus. Võtab „POSTIMEHE“ tellimisi ja kuulutusi vastu.